Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Ema Pipp

»Saj veš, takrat si me udarila.«

Magistrsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Ema Pipp

»Saj veš, takrat si me udarila.«

Magistrsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Petra Videmšek

Ljubljana, 2023

ZAHVALA

Zahvaljujem se svoji družini in prijateljem, ki me podpirajo in motivirajo ob težkih trenutkih v življenju. Zahvaljujem se mentorici izr. prof. dr. Petri Videmšek, ki me je tekom raziskovanja usmerjala in podpirala. Prav tako se zahvaljujem lektorici Anji Tomažič, ki je v kratkem času uspela popraviti pravopisne napake.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Naslov dela: »Saj veš, takrat si me udarila.«

Ključne besede: nasilje v družini, nasilje nad moškimi, nasilje nad mladostniki, ki so starejši od 15. let, obravnava na centrih za socialno delo, varna hiša za družine

Povzetek: Za raziskavo sem se odločila, ker sem na podlagi praktičnih izkušenj iz zasebnega in poklicnega življenja opazila, da imamo v Sloveniji premalo učinkovite prakse na področju nasilja nad moškimi. Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini in Družinskem zakoniku smo vsi upravičeni do enake pomoči in ukrepov v primeru izkušnje z nasiljem. Glede na to, da imamo za ženske žrtve nasilja v Sloveniji vzpostavljene materinske domove, varne hiše in krizne centre, medtem ko za moške žrtve nasilja nimamo programa ali zavoda, ki bi bil financiran iz strani MDDSZ-ja ali dotične občine, me zanima, če strokovne delavke na centrih za socialno delo uspejo učinkovito zaščititi žrtev nasilja moškega spola.

V magistrski nalogi se osredotočam na nasilje v družini nad moškimi, ki je pogosto spregledano, manj raziskano, družbeno zatrto. Cilj je ugotoviti, ali se centri za socialno delo srečujejo s primeri nasilja nad moškimi in kako pogosto se srečujejo z nasiljem nad moškimi, katerih ukrepov se morajo držati in kakšne vzvode za zaščito žrtve uporabljajo. Te informacije bi lahko uporabili za bolj učinkovite storitve in programe za podporo moškim, ki so žrtve nasilja. Prav tako so nam te informacije lahko v pomoč pri zmanjševanju stigmatizacije moških žrtev nasilja in izboljšanju njihove podpore v družbi.

ABSTRACT AND KEY WORDS

Title: »You know, that's when you hit me.«

Key words: domestic violence, violence against men, violence against adolescents over 15 years of age, treatment at social work centers, safe house for families

Abstract: I decided to do the research because, based on practical experience from my private and professional life, I noticed that we have insufficient effective practices in the field of violence against men in Slovenia. According to the Act on the Prevention of Domestic Violence and the Family Code, we are all entitled to the same help and measures in the event of an experience with violence. Given that we have maternity homes, safe houses and crisis centers for female victims of violence in Slovenia, while we do not have a program or institution for male victims of violence that would be financed by the Ministry of Social Affairs or the respective municipality, I would like to know if female professional workers at social work centers manage to effectively protect victims of male violence.

In my master's thesis, I focus on domestic violence against men, which is often overlooked, less researched, and socially suppressed. The goal is to find out whether social work centers encounter cases of violence against men and how often they encounter violence against men, what measures they must adhere to and what levers they use to protect the victim. This information could be used to provide more effective services and programs to support men who are victims of violence. This information can also help us in reducing the stigmatization of male victims of violence and improving their support in society.

Vsebina

1. Pregled problematike ... 1
2. Definicija nasilja ... 3
   2.1 Nasilje skozi vprašanje moči ... 4
3. Zgodovinski pregled nasilja v družini ... 8
4. Nasilje nad moškimi ... 10
   4.1 Razširjenost nasilja nad moškimi v Sloveniji ... 11
5. Obravnava nasilja v Sloveniji ... 14
   5.1 Ukrepi v primeru nasilja nad otroki ... 14
   5.2 Ukrepi v primeru nasilja nad ženskami in moškimi ... 16
6. Formulacija problema ... 18
   6.1 Raziskovalna vprašanja ... 19
7. Metodologija ... 20
   7.1 Vrsta raziskave ... 20
   7.2 Merski instrument in viri podatkov ... 20
   7.3 Populacija in vzorec ... 21
   7.4 Zbiranje podatkov ... 22
   7.5 Obdelava in analiza podatkov ... 22
   7.6 Faze raziskave ... 23
8. Rezultati ... 24
   8.1 Primeri žrtev nasilja moškega spola ... 24
   8.2 Zaščita žrtev nasilja moškega spola ... 26
   8.3 Predlogi za zaščito žrtev nasilja moškega spola ... 27
9. Razprava ... 29
10. Sklepi ... 31
11. Predlogi ... 32
12. Literatura ... 33
13. Priloge ... 37
   13.1 Intervjuji s strokovnimi delavkami na področju nasilja ... 37
   13.1.1 Intervju A ... 37
   13.1.2 Intervju B ... 40
   13.1.3 Intervju C ... 42
   13.1.4 Intervju Č ... 44
   13.1.5 Intervju D ... 45
   13.1.6 Intervju E ... 47

13.2 Kodiranje – primer intervjuja C 49
13.2.1 Izjave 49
13.2.2 Odprto kodiranje 51

1. Pregled problematike

Nasilje v družini je postalo pomembno vprašanje s feminističnimi študijami v 19. in 20. stoletju (Jalušič, 1992). Prvi zapisi feminizma sicer segajo že v 15. stoletje. Francoska filozofinja in pisateljica Christine de Pisan, ki je delovala v 15. stoletju, je v svojih delih aktivno začela spodbujati ostale ženske k izobraževanju (Adams, 2017). Feminizem se je v nadaljnjih stoletjih vedno bolj razvijal, feministična gibanja so začela vstopati v javno sfero in tudi preko feminističnih študij so začeli opozarjati na vedno več različnih tematik, med drugim, tudi na zatiranje znotraj zakonskih zvez, na nasilje nad ženskami in neenakopravnost spolov (Urek, 2008). Raziskave kažejo, da se nasilje večinoma dogaja v intimnih odnosih, v okolju in odnosu, ki naj bi bil varen (Crowell in Burges, 1996). Izkušnja z nasiljem lahko pušča dolgotrajne fizične, psihične, ekonomske, kulturne in druge posledice ter je travmatičen dolgotrajen proces ne glede na spol in družbeni status (Herman, 2015). V ta namen so po svetu in Sloveniji organizirani različni programi, ki delajo na eni strani s povzročitelji nasilja in drugi strani z žrtvami nasilja. Ker statistični podatki (WHO, b. d. in SURS, b. d.) in raziskave (Zaviršek, 1996; Leskošek, Urek in Zaviršek, 2010; Carmo, Grmas in Magalhães, 2011) kažejo, da moški pogosteje povzročajo nasilje, se je večina dosedanjih diskurzov, programov in raziskav osredotočala na ženske žrtve nasilja in poudarjala sociološko plat patriarhalno usmerjene družbe (Makovec Zver, 2016). V zadnjem desetletju pa je opaziti vse več raziskav, ki raziskujejo, da je povzročitelj nasilja lahko kdorkoli, ne glede na spol, osebne, kulturne, družbene in druge značilnosti. Novejše raziskave (Straus, 2011; Lien in Lorentzen, 2019) raziskujejo tudi ženske povzročiteljice nasilja in navajajo, da te ne povzročajo samo psihičnega nasilja, kot je stereotipno določeno, ampak lahko prav tako povzročijo lažje in težje fizične poškodbe, spolno nasilje, ekonomsko nasilje. Vedno bolj se osredotočajo tudi na druge sfere nasilja in opozarjajo, da se nasilje dogaja tudi med starejšimi, homoseksualnimi pari, handikapiranimi in prizadene tako moške kot ženske.

Kot narekujeta Zakon o preprečevanju nasilja (2008) in Družinski zakonik (2017), so v Sloveniji vsi, ne glede na spol in druge značilnosti, upravičeni do zaščite pred povzročiteljem nasilja in obravnavo njihove travmatične izkušnje. Kot je zapisano v zgoraj navedenih raziskavah, je moški največkrat prepoznan kot povzročitelj nasilja in ženska kot žrtev nasilja, prav tako je v Sloveniji na ta način urejeno največ javnih socialno varstvenih zavodov, ki delujejo na področju zaščite žrtev nasilja. V primeru potrebnega umika iz okolja, imamo v

Sloveniji vzpostavljene materinske domove, varne hiše in krizne centre. MDDSZ in dotična občina, kjer je zavod lociran, financirata:

- 11 kriznih centrov za otroke in mladostnike, ki so namenjeni žrtvam nasilja ženskega in moškega spola. Od tega 2 krizna centra sprejemata otroke do 6. leta, ostali od 6. do 18. leta;
- 2 krizna centra za ženske in otroke žrtve nasilja, od tega Krizni center za žrtve nasilja v družini Maribor, ki sodi pod okrilje Centra za socialno delo Maribor, sprejema ženske z otroki do dopolnjenega 18. leta starosti;
- 8 materinskih domov, kamor sprejemajo nosečnice, samske ženske in matere z otroki do 14. leta starosti;
- 11 varnih hiš, ki sprejemajo ženske in otroke, otroka moškega spola sprejmejo do dopolnjenega 15. leta starosti, razen v Varni hiši goriške sprejemajo otroke moškega spola do dopolnjenega 18. leta starosti (SCSD, b. d.)

V večini primerov imajo materinski domovi in varne hiše pravilo, da se mladoletnik moškega spola skupaj z materjo lahko vključi do dopolnjenega 14. oziroma 15. leta starosti (CSD Ljubljana, Enota Ljubljana Šiška, b. d.; CSD Maribor, b. d.; SCSD, b. d.; Zavod Karitas Samarijan, 2018).

Glede na zgoraj navedene zavode, ugotovimo, da v Sloveniji nimamo varne hiše za moške, ki bi jo financirala dotična občina, kjer je zavod lociran in MDDSZ. Menim, da bi tudi moški potrebovali varno hišo, kamor se jih lahko namesti v primeru akutnega nasilja nad njimi. Zato se bom v magistrski nalogi osredotočila na nasilje v družini nad moškimi, ki je pogosto spregledano, manj raziskano, družbeno zatrto. Cilj je ugotoviti, ali se centri za socialno delo srečujejo s primeri nasilja nad moškimi in kako pogosto se srečujejo z njim, katerih ukrepov se morajo držati in kakšne vzvode za zaščito žrtve uporabljajo.

2. Definicija nasilja

Definicija nasilja v družini deluje po eni strani zelo preprosta. Nasilje je sprejeto kot kršenje človekovih pravic, do življenja, varnosti, dostojanstva, do zaščite pred fizično in psihično škodo (Bezenšek Lalič, 2009). V sami definiciji nasilja moč med osebami ne sme biti enakomerno razporejena, povzročitelj nasilja ima več moči in želi nadvladati drugo osebo oziroma nadvlado ohranjati, medtem ko ima žrtev nasilja manj moči in je *a priori* v podrejenem položaju. Oseba, ki povzroča nasilje, ima lahko več moči zaradi družbenega položaja, starosti, nacionalnosti, telesnih značilnosti, kognitivnih sposobnosti ali drugih dejavnikov (Rapilane Orban, 2018).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) opredeljuje nasilje v družini kot *»vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok«.* Zakon (prav tam) kategorizira fizično, spolno, psihično in ekonomsko nasilje ter zanemarjanje in zalezovanje. Psihično nasilje je zloraba moči enega ali več oseb nad drugo osebo, ki poteka na besedni ali nebesedni ravni. Na ta način oseba, ki povzroča nasilje, nasprotno osebo prestraši, poniža, razvrednoti. Največkrat se nasilje začne s psihičnim nasiljem, ki ga težje prepoznamo in kasneje v fazi razvoja preide v fizično nasilje, ki ga lažje prepoznamo. Fizično nasilje je namerna uporaba fizične moči ali grožnja z uporabo fizične sile (Leskošek, Kodele in Mešl, 2019). Fizično nasilje po teorijah (Mahoney in drugi, 2001) delimo na lažje (npr. klofute) in težje (npr. napad z orožjem) fizične poškodbe. Spolno nasilje so vsi akti spolnosti in vsa ravnanja s spolno vsebino, v katero žrtev ne privoli. Oseba uporabi svojo moč in vpliv nad žrtvijo ter izrabi njeno zaupanje in spoštovanje, da jo zavede v spolne aktivnosti (Leskošek, Kodele in Mešl, 2019). Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oziroma pri upravljanju s premoženjem. Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar povzročitelj opušča skrb za žrtev, za katero je dolžna poskrbeti zaradi invalidnosti, bolezni, starosti, razvojnih in drugih osebnih okoliščin. Zalezovanje je namerno ponavljajoče se vzpostavljanje stika v obliki zasledovanja, opazovanja, zadrževanja na istih lokacijah ali katera koli druga oblika vdora v žrtvino življenje, ki je žrtev ne želi (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008). Poleg navedenih oblik nasilja poznamo še strukturno ali institucionalno nasilje, ki je oblika nasilja, kjer institucije preko mehanizmov kratijo in omejujejo pravice osebe, kot so na primer pravica do bančnega računa, do dela, nedostopnost v določene institucije za invalide ipd. ter kulturno nasilje, ki je oblika nasilja, kjer

se izvaja nasilje skozi kulturne prakse in običaje ali ko osebo diskriminiramo na podlagi rase, kulture, vere (Filipčič, 2002). Pri tem kulturna in verska prepričanja lahko vplivajo na dojemanje zakona, družine in odnosov. Nekatere kulturne norme celo dopuščajo določene oblike nasilja.

Po drugi strani je definicija nasilja zelo kompleksna in večplastna, namreč nasilje je dolgotrajen proces, kjer povzročitelj krči življenjski prostor žrtve, da pridobi moč nad njo in presega zgoraj omenjene poenostavljene definicije (Zver Makovec, 2016). Na ta način udeleženci v izkušnji izvajanja in doživljanja nasilja razvijejo zapletene vzorce in potrebe, ki jih morajo skozi proces pomoči prepoznati in odpraviti.

Po Shipway (2004) in Mahoney in drugi (2001) na pojav nasilja vpliva več dejavnikov tveganja, ki jih moramo pri delu s povzročiteljem in žrtvijo nasilja upoštevati:

1. Osebne in družbene okoliščine, kot so osebnostne lastnosti – agresivnost, labilnost; dejavniki na ravni posameznika – duševne motnje, alkohol, droge; socialne okoliščine – patriarhalne norme, kulturne norme, revščina, socialna izključenost, brezposelnost; vpliv okolja – dostop do orožja, vpliv medijev in socialnih omrežij.
2. Nasilje ocenjujemo na podlagi trenutnega družbenega diskurza in osebnih vrednot ter prepričanj. Nekateri definirajo nasilje kot vsako dejanje, ki škodi drugemu človeku, drugi definirajo nasilje kot zlorabo človeka. Za nekatere je ekonomsko nasilje, ko je partnerka brez službe in odvisna od svojega moža, za druge je to del kulture.
3. Zgoraj navedene teorije fizične poškodbe delijo na lažje in težje, vendar pri samem delu težko ocenjujemo, kateri primeri so lažji ali težji, ker je to odvisno od žrtve, njene psihične in fizične moči, virov podpore in kulturnih značilnosti. Težko določimo, kje in kdaj se nasilje začne ter kje se konča.

2.1 Nasilje skozi vprašanje moči

Ko govorimo o nasilju skozi vprašanje moči, moramo razumeti odnos med nasiljem in močjo ter nasiljem in spolom. Neravnovesje moči med povzročiteljem in žrtvijo je ključna sestavina nasilja. Povzročitelj nasilja ima večjo moč, ki jo pridobi na podlagi družbenega položaja, starosti, nacionalnosti, telesnih značilnosti, kognitivnih sposobnosti ali drugih dejavnikov, medtem ko je žrtev nasilja v podrejenem položaju, z manj moči. Neravnovesje moči nasilje ohranja in ga povečuje. V začaranem krogu nasilja, povzročitelj pridobiva vedno večjo moč in nadzor, medtem ko se pri žrtvi poveča občutek nemoči (Rapilane Orban, 2018). Kot ugotavlja

Podreka (2018), je *»bistvena razlika med agresijo in nasiljem v tem, da gre pri nasilju za izkazovanje in vzpostavljanje moči nad drugimi oziroma drugim, medtem ko pri agresiji ta težnja ni prisotna«.* To ugotovitev lahko podpremo s primerom samoobrambe, če bi nekdo ogrožal naše življenje, bi praviloma postali napadalni in nasilni z željo po vzpostavitvi nadzora in pridobitvi moči v situaciji. Posameznik si skozi nasilje pridobi moč in prevlado, kar zahteva takojšnjo poslušnost, pokorščino in ponižanje, kar lahko povežemo z dognanji Foucaulta (2004) o kaznovanjih v institucijah. Foucault (prav tam) poudarja, da je v 18. in 19. stoletju prišlo do prehoda od suverenega do disciplinskega načina kaznovanja. Včasih so ljudi kaznovali v javnosti, z namenom, da bi prebivalce prestrašili in jih odvrnili od kaznivih dejanj. Kasneje je kaznovanje prešlo v institucije, zapore, z namenom, da bi kaznjenca spremenili v osebo, ki sledi pravilom. S tem je disciplinski režim naravnan, da nadzoruje in disciplinira celotno populacijo. Foucault disciplino razume kot tehniko nadzora populacije, ki oblikuje populacijo v skladu z določenimi normami. Podobno je v odnosu med povzročiteljem nasilja in žrtvijo. Povzročitelj uporabi silo, s katero žrtev kaznuje in jo na ta način želi disciplinirati, da se bo vedla v skladu z njegovimi normami.

Na področju neravnovesja moči v družbi in odnosu prevladujejo feministične študije, ki nas pripeljejo do vprašanja moči in spola v nasilnem odnosu. Nasilje v družini so raziskovali skozi prizmo takratne patriarhalne družbe, v kontekstu spolne neenakosti. Patriarhalni diskurz temelji na sociološkem pogledu patriarhalno usmerjene družbe, kjer so žrtve nasilja večinoma ženske, nasilno vedenje pa je prikazano kot legitimno razmerje moči med moškim, ki je dominanten, in žensko, ki je podrejena. V patriarhalnih odnosih v večini primerov tako moški kot ženska podpirata moško dominantnost in žensko podrejenost, posledično taka družba nasilje nad ženskami minimalizira in opravičuje, moški pa lahko nasilje izrabljajo za utrjevanje svoje pozicije v odnosu in moške dominacije v družbi (Zaviršek, 1996 in Zver Makovec, 2016).

Feministične študije, predvsem strukturalistični pristop, vseeno vsebujejo nekatere pomanjkljivosti v zvezi z vprašanjem moči. Najprej ne pojasni matriarhalno usmerjene družbe in ne raziskuje pojava nasilja v matriarhatu, kjer ima ženska družbeno in družinsko večjo moč kot moški. Prav tako ne pojasni nasilja v homoseksualnih odnosih, razen če v gejevskih in lezbičnih parih ena oseba predstavlja »moškost« in druga »ženskost« (Podreka, 2018). Poleg tega se zdi, da je v patriarhalni družbi, v poplavi raziskav nasilja nad ženskami, premalo raziskano nasilje nad moškimi. Cook (1997) je trdil, da seksizem v primeru nasilja škoduje vsem. V primeru, da moški doživlja nasilje s strani ženske, je moški podrejen in ženska dominantna, kar je v nasprotju z normami patriarhalno usmerjenega družbenega delovanja. V

današnji družbi je na sploh težko dosegati patriarhalne norme, namreč nižje in srednje razredni moški praviloma ne dobiva dvojne plače, da bi bila lahko njegova partnerka doma, prav tako ne dobiva dvakrat višje plače za isto delovno mesto. To lahko privede do osebnih stisk moških, ker ne dosegajo standardov, v katere so bili vzgojeni in ki jim jih družba postavlja. Prav tako v spolno določeni vlogi moški težje priznavajo nasilje, saj s tem prav tako ne dosegajo standardov družbe.

Cook (1997, str. 47-87), ki raziskuje nasilje nad moškimi s pomočjo njihovih naracij, izpostavlja tri poglavitne razloge, zakaj moški ne prijavijo nasilja: patriarhalna ideologija, strah pred tem, da bi bili sami označeni kot nasilni partnerji in strah pred poslabšanjem napada. Moški, ki so imeli izkušnjo nasilja, so v raziskavi sporočili:

- da so bili vzgojeni v prepričanju, da ženske ne smejo nikoli udariti, če ženska njih udari, so si udarec zaslužili in se ne smejo braniti;
- če bodo žensko v samoobrambi udarili nazaj, bo njihovo vedenje bolj dovzetno za kritike in označevanje. Nekateri moški poročajo, da so jim njihove žene, ki so izvajale fizično nasilje, zagrozile, da bodo može prijavile policiji zaradi napadov, vedoč, da jim policija ne bo verjela, da so žrtve ženskega napada;
- tekom toksične zveze so se naučili, da je za njih varneje, če se ne branijo, ampak preživijo napad. Nekateri moški poročajo, da v primeru samoobrambe njihove žene začnejo namenoma kričati, jokati, udarjati nazaj in napad samo še povečajo. Eden izmed moških, ki ima izkušnjo nasilja, je sporočil, da je fizični napad doživel kot vrhunec ženine agresije in je prišel kot olajšanje v nasprotju z naraščajočo napetostjo in psihičnim stresom pred neposrednim fizičnim napadom;
- naučili so se biti nezaupljivi do zdravstvenih, pravnih, socialnih delavcev, saj so večkrat doživeli posmeh, očitanje, naj napad prenesejo »po moško« (Cook, 1997, str. 52).

V zadnjih letih vedno bolj stremimo k enakopravnosti na vseh področjih in je vsaj v zahodni družbi videti prve korake preraščanja dosedanjih feminističnih teorij z upoštevanjem njihovih zavzemanj, npr. tradicionalnega poimenovanja ženskosti in moškosti in tradicionalnega deljenja vlog, kar pomeni, da zgoraj navedene trditve vedno bolj prevpraševujemo – ali v sodobni družbi še lahko gledamo na moškega kot edinega dominantnega člena družbe in raziskujemo skozi perspektivo patriarhalno usmerjene družbe, ali lahko presežemo spolne konstrukcije in ozavestimo, da lahko nasilje doživljajo ženske kot tudi moški. Ženske niso nujno naravno šibkejše, prav tako ni nujno, da so v primerjavi s partnerjem tako šibke, da ne morejo povzročiti fizičnih poškodb. Kot raziskujejo (Straus, 2011; Zver Makovec, 2016; Lien in Lorentzen,

2019), lahko tudi ženske povzročijo resne fizične poškodbe, zabode, napade z orožji, ugrize, rane. Čeprav so moški v povprečju večji in močnejši od žensk, fizično nasilje ni pogojeno s fizičnimi značilnostmi osebe, ampak z namero, da se oseba zateče k nasilju kot interakcijski strategiji.

3. Zgodovinski pregled nasilja v družini

Nasilje je družbeni konstrukt, katerega pomen se razvije z miselnimi predstavami in sodelovanjem med ljudmi v družbenem sistemu (Berger in Luckmann, 1988). Njegov pomen in razumevanje se spreminjata na podlagi družbenega in kulturnega konteksta (Zver Makovec, 2016), tako so skozi zgodovino različno opredeljevali in upravičevali nasilje nad moškimi in ženskami ter na ta način postavili meje sprejemljivega in nesprejemljivega. Bezenšek Lalić (2009) navaja, da so v procesu redefinicije družbenega problema nasilja v družini imele najpomembnejšo vlogo družbene reakcije, ki so prihajale s strani cerkve, družbenih gibanj, političnih in drugih interesnih skupin, medijev.

Nasilje med ljudmi je fenomen, ki sega globoko v zgodovino, predvidevamo lahko, da se je začelo s pojavom človeka. Skozi zgodovino ves čas spremljamo brutalno nasilje, začenši s suženjstvom in prisilnim delom, ki je prizadelo moške in ženske iz osvojenih območji ali marginaliziranih skupin (Vidal, 2020). Nadaljevalo se je s političnim nasiljem, ki so ga izvajali nosilci oblasti. Med najhujše oblike političnega nasilja sodijo vojaški spopadi, ki so zahtevali milijone smrtnih žrtev (Deželak Barič, 2014).

Vendar o nasilju v družini začnemo govoriti šele v 19. in 20. stoletju (Jalušič, 1992). Pred tem je bilo nasilje v družini znano, celo normativno urejeno, vendar spregledano. V antičnem Rimu in kasneje z ureditvijo družbenih razredov so se začeli pojavljati sistemski vzorci neenakosti med moškimi in ženskami, kjer so bili heteroseksualni moški postavljeni v superioren položaj, ki so ga lahko izkoriščali za nasilje nad ženskami. V antičnem Rimu je bilo določeno, da se mora žena popolnoma podrediti moževi volji (Del Fabro, 2016. str. 19). Raziskave iz 18. stoletja kažejo, da so ljudje spol razumeli generično. Moški spol je veljal za normo, ki so mu pripisovali moč, racionalnost, razum, ženski spol je veljal za odklon od moškega, ki so mu pripisovali šibkost, čustvenost, neracionalnost (Leskošek, 2002, str. 48). Iz te ideologije se je razvil patriarhalni sistem, v katerem je moški dominiral, posledično pa je bilo nasilje nad ženskami sprejeto kot normalno, po presoji moškega zasluženo in celo pričakovano. Skozi desetletja so bile neenakosti v zasebni in javni sferi vedno bolj moteče, zato so se v 19. in 20. stoletju začela razvijati feministična gibanja, ki so raziskovala in opozarjala na nasilje v družini (Jalušič, 1992; Urek, 2008).

V ZDA sta bili Alabama in Massachusetts leta 1871 prvi zvezni državi, ki sta kriminalizirali napade mož na svoje žene, sledila jima je Severna Karolina leta 1874, New York pa je začel obravnavati primere posilstva na družinskem sodišču. V začetku in sredini 20. stoletja je bil v

vzponu drugi val feminizma in gibanje »pretepenih žensk«, kjer so dosegli najbolj očitne premike na področju nasilja nad ženskami. V ZDA in Veliki Britaniji se je o nasilju v družini začelo raziskovati v 60. in 70. letih 20. stoletja. Razumeli so ga preko družinskega modela, v katerem se je sicer govorilo o povzročitelju in žrtvi, vendar so nasilje pripisovali disfunkcionalnosti družine. Na ta način se je reševanje in odgovornost porazdelila med vse člane družine, torej se je vzroke za nasilje iskalo tudi v žrtvi (Urek, 2008, str. 3). Nasilje nad ženskami je bilo vedno bolj vidno v javni sferi, kar je v 70. in 80. letih 20. stoletja zahtevalo nujen odziv vlade po organizaciji programov, ki so namenjeni povzročiteljem in žrtvam nasilja (Fleming in drugi, 2015). Nasilja niso več obravnavali v perspektivi družinskega modela, ampak so ga začeli obravnavati znotraj razmerij moči. Kot navaja Urek (2008), so nasilje razumeli kot *»odraz razmerij moči v družini, posledica socializacije v spolno specifične spolne vloge«.* S tem pridemo do vse bolj ozaveščenega patriarhalnega modela, ki je sicer, vsaj v zahodni družbi, obstajal že prej, vendar so feministična gibanja začela opozarjati na neenakopravnost in nehumanost nasilja nad ženskami. Razvoj pomoči žrtvam nasilja se je začel širiti po svetu. V Veliki Britaniji v Chiswicku so v 70. letih prejšnjega stoletja ustanovili prvo zatočišče za pretepene ženske in otroke, v lokalnih skupnostih so se začele ustanavljati skupine za pomoč žrtvam nasilja, kjer so ženske lahko delile svojo zgodbo, leta 1974 je v ZDA v Minnesoti začela delovati ženska zagovorniška služba ipd. Po svetu je bilo vedno več varnih hiš, kamor so se lahko ženske zatekle po pomoč. V Sloveniji je bila prva socialna služba za pomoč ženskam, žrtvam nasilja, SOS telefon, ki je bil ustanovljen leta 1989 in deluje še danes (Urek, 2008).

4. Nasilje nad moškimi

Z začetkom feminističnih gibanj v 19. in 20. stoletju je bilo narejenih veliko raziskav v zvezi z nasiljem v družini, nasiljem nad otroki in nasiljem nad ženskami. V zadnjem desetletju pa se zdi, da vstopamo v novo obdobje, kjer se nasilje raziskuje vedno bolj poglobljeno v zasebni in javni sferi, ne glede na spol, kulturo, raso in razred. Prvič so se razprave o nasilju žensk nad moškimi pojavile v ZDA v 70. letih 20. stoletja, pri čemer so odkrili, da so partnerke le nekoliko manj nasilne od svojih partnerjev. Kljub temu še vedno večina raziskav potrjuje, da so ženske v večini primerov nasilne iz samoobrambe, prav tako zaradi šibkejše fizične moči ne morejo prizadeti tako močnih poškodb (Cook, 1997).

Moški, ki so bili žrtve nasilja s strani partnerk, poročajo, da njihove partnerke:

1. Mečejo stvari v njih, vse, kar jim je na dosegu, v času argumenta vržejo v njih. Med tem so tudi kozarci in krožniki, kar povzroči nekaj ureznin in krvavenja.
2. Poškodujejo njihovo lastnino, kot na primer polijejo kavo čez papirje, popraskajo avto s ključi, uničijo obleke ipd.
3. Jih napadejo, medtem ko spijo. Eden izmed moških je poročal, da se je zbudil, ker ga je partnerka s pestmi tepla v obraz. Kasneje je povedala, da je sanjala, da jo je prevaral. Nekateri moški so poročali, da jim je njihova partnerka taktično zmanjšala spanec, ker je odšla ona pozno spat ali se zgodaj zbudila. Povedal je, da je imel 8-urni delavnik, medtem ko je imela njegova žena delavnik dvakrat po 4. uri in je medtem lahko odšla domov spat. Na začetku je spal 8 ur in se zjutraj zbudil ter odšel delat, kasneje je zaradi nje spal po 4 ure, prav tako se mu je razvila nespečnost. Ta moški je poročal, da ko je prišlo do argumentov in napadov z njene strani, se niti ni bil sposoben braniti, ker je bil kronično utrujen.
4. Eden izmed bolj občutljivih delov moškega telesa so moda, moški poročajo, da jih ženske večkrat udarijo ali brcajo v moda, tudi po sedemkrat, kar jim povzroča močne bolečine.
5. Moški poročajo, da jih ženske večkrat ugriznejo, kar povzroči blažje do resne rane.
6. Nekateri moški poročajo tudi o hujših primerih, kot na primer da ga je partnerka med prepirom zabodla, poklicala policijo in na koncu so priprli njega (Cook, 1997, str. 7-46).

Ne glede na spol gre vsaka žrtev nasilja čez podobna obdobja, stiske in izzive. V nasilnem odnosu najprej narašča napetost, kasneje pride do izbruha, po izbruhu se največkrat storilci

nekoliko odmaknejo, obžalujejo svoje dejanje, se opravičujejo, žrtev jim oprosti in pride do »medenih tednov« oziroma obdobja sprave. Krog nasilja se dogaja konstantno, z različno dolgimi obdobji. Moški, ki imajo izkušnjo nasilja, se počutijo zbegane, ker ne vedo, kako v primerih, ko doživljajo nasilje, odreagirati. Ne vejo, ali naj se partnerke izogibajo, jo prijavijo, se branijo in udarijo nazaj. Vendar če bi jo udarili nazaj in jo poškodovali, bi bili najverjetneje prepoznani kot povzročitelji. Prav tako kot ženske tudi moški skrivajo dokaze, da so v nasilnem partnerskem razmerju. Pred prijatelji in družino si tudi oni izmislijo različne zgodbe, da upravičijo svoje poškodbe. Moški pogosto predvidevajo, da bodo deležni sramote in posmeha, če povedo, da so žrtve nasilja s strani partnerk. Odločitev za prekinitev partnerskega razmerja ne nastane v hipu, ko se zgodi nasilno dejanje, ampak je dolgotrajen proces (Cook, 1997). Zaviršek (2018) navaja, da naj bi se ženske od pet- do sedemkrat vračale nazaj v nasilen odnos. Tega podatka za moške sicer ni. Kot že omenjeno, imajo moški še dodatne stiske, namreč v družbi so prepoznani kot dominantni, prav tako je v družbi več žensk samohranilk kot moških samohranilcev.

Cook (1997) poudarja, da s svojimi raziskovanji o nasilju žensk nad moškimi ne želi začeti bitke, kdo je bolj ali manj pomemben, kdo doživlja več ali manj nasilja, kdo bi si zaslužil več ali manj pozornosti in kdo je bolj ali manj pomembna žrtev. Vsa ta vprašanja nas ovirajo od grajenja učinkovite pomoči žrtvam in povzročiteljem nasilja obeh spolov. Skozi dosežke feministk so moški povzročitelji nasilja deležni dobre podpore in pomoči, vključeni so v programe, kjer jih učijo o samonadzorovanju, odnosih, preraščanju jeze itd., medtem ko ženske povzročiteljice nasilja zaradi nepriznavanja vloge niso deležne takšne pomoči in podpore.

4.1 Razširjenost nasilja nad moškimi v Sloveniji

Do desetletje nazaj je bilo narejenih izredno malo raziskav o moških, ki imajo izkušnjo nasilja. V zadnjem desetletju se je trend raziskav nekoliko obrnil. V duhu sodobnega časa in rušenja družbenih norm ter stereotipov so prizadevanja za obravnavo nasilja nad moškimi pridobila več pozornosti tako v Sloveniji kot tudi v tujini, saj vedno bolj priznavamo nasilje nad posamezniki ne glede na spol, spolno usmerjenost, etnično, kulturno pripadnost in ostale dejavnike. Zavedanje, da so moški lahko žrtve nasilja, je ključnega pomena za zagotavljanje ustrezne mreže pomoči.

Kljub temu v Sloveniji za enkrat še ne govorimo dovolj o nasilju žensk nad moškimi, prav tako še ni narejenih dovolj raziskav v tej smeri. Edini pridobljeni podatki o nasilju žensk nad

moškimi v Sloveniji izhajajo iz raziskave Nasilje v družini: Analiza družinskega nasilja v Sloveniji – predlogi preventive in ukrepov (Kralj, Medarič, Sedmak in Simčič, 2009). Ugotovili so, da 7,5 % ljudi pozna vsaj eno družino, v kateri se izvaja nasilje nad možem ali partnerjem. Največ so poročali o psihičnem nasilju – 5,5 % in fizičnem nasilju – 2,9 %, prisotno je bilo tudi ekonomsko nasilje – 1,7 % in spolno nasilje – 0,2 % (Zver Makovec, 2016). Statistični podatki na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije (b. d.) kažejo, da je v letu 2020 od svojega 15. leta doživelo ponavljajoče grožnje 7,8 žensk in 4,6 moških; ponavljajoče fizično nasilje je doživelo 7,5 žensk in 3,9 moških; ponavljajoče spolno nasilje je doživelo 4,3 ženske in 0,8 moških. Prav tako je zabeleženo, da je ponavljajoče grožnje s strani intimnega partnerja doživelo 5,4 ženske in 0,9 moških; ponavljajoče fizično nasilje s strani intimnega partnerja je doživelo 6,2 žensk in 0,8 moških; ponavljajoče spolno nasilje s strani intimnega partnerja je doživelo 2,6 žensk in 0,3 moški.

Tako kot večina raziskav (Zaviršek, 1996; Rute Carmo, Ana Grmas, Teresa Magalhães, 2011) tudi statistični podatki v Sloveniji dokazujejo, da je nasilje nad ženskami pogostejše kot nasilje nad moškimi. Kljub temu se vedno bolj zavedamo, da je premalo podatkov o pojavnosti nasilja nad moškimi v družini, saj je zaradi narave problema ter njegovega umeščanja v družbeni kontekst prepoznavnost in evidentiranje oteženo. Prav tako je opaziti, da se statistika v tujini nekoliko razlikuje od raziskav, ki so specifično raziskovale nasilje žensk nad moškimi in ki so nasilje bolj kategorizirale. Cook (1997) je raziskoval fizično nasilje nad moškimi s strani njihovih partnerk, nasilje je kategoriziral v manjša nasilna dejanja, hujša nasilna dejanja in zlorabe. V svojih raziskavah je upošteval, da se partnerju, ki je povzročitelj nasilja, ne dogaja nasilje, če se žrtev nasilja brani pred napadi. Ugotovil je, da je bilo leta 1975 na 1.000 ljudi (2.143 parov) 121 moških, ki so povzročali nasilje svoji partnerki, medtem ko je bilo 116 žensk, ki so povzročale nasilje svojemu partnerju. Deset let kasneje, leta 1985 (6.002 parov), je bilo 113 moških, ki so povzročali nasilje svoji partnerki in 121 žensk, ki so povzročale nasilje svojemu partnerju. Po statističnih podatkih v ZDA 10 milijonov ljudi na leto doživi izkušnjo fizičnega nasilja s strani intimnega partnerja, od tega fizično nasilje doživi 1 na 3 ženske in 1 na 4 moške. Fizično in spolno nasilje ter zalezovanje doživi na letni ravni 1 na 4 ženske in 1 na 9 moških. S strani intimnega partnerja je na letni poškodovana 1 na 7 žensk in 1 na 25 moških (Black in drugi, 2011).

Kar kaže, da sicer je razlika med moškimi in ženskami povzročitelji oziroma povzročiteljicami nasilja, vendar tudi ženske v primerjavi z moškimi povzročajo nasilje, kar pomeni, da bi morala biti tudi moškim v sorazmerju z ženskami zagotovljena učinkovita pomoč. V Sloveniji imamo

vzpostavljene krizne centre za otroke ženskega in moškega spola, ki se lahko vključijo do dopolnjenega 18. leta starosti, vendar sami, brez družinskih članov. Prav tako sta 2 krizna centra, v katera se lahko vključi sin do dopolnjenega 18. leta starosti skupaj z materjo. Sicer pa imamo samo 3 varne hiše, ki so specifično namenjene moškim žrtvam nasilja, ampak so v privatni lasti (Združenje Varnih Hiš Nova Slovenije, 2016). Za enkrat še niso vzpostavili varne hiše za moške, ki bi bila financirana s strani MDDSZ-ja in občine, kjer bi bil zavod lociran.

5. Obravnava nasilja v Sloveniji

V Sloveniji velja ničelna toleranca do povzročanja nasilja, po Zakonu o preprečevanju nasilja (2008) je vsak ob sumu nasilja dolžan podati prijavo policiji, centru za socialno delo ali državnemu tožilstvu. Zakon še posebej nalaga to odgovornost vsem zaposlenim v socialnih in izobraževalnih zavodih, zdravstvu, izvajalcem vsebin za otroke itd. V procesu pomoči sodelujejo vse organizacije in vsi viri, ki so za žrtev pomembni. V procesu pomoči center za socialno delo žrtvi nudi pomoč pri uveljavljanju ukrepov sodišča po ZPND ter vodi in koordinira postopek, izdela oceno ogroženosti in izvede pogovor v okviru prve socialne pomoči, center za socialno delo dela tudi s povzročiteljem, pripravi načrt pomoči in ga vključi v primerne programe. Policija zagotavlja osebno varnost žrtvi in po potrebi ostalim udeležencem v procesu (npr. strokovnemu delavcu, ki vodi postopek), na prošnjo žrtve zagotovi žrtvi in njenemu spremljevalcu, da vzame nujne stvari iz stanovanja, nadzoruje ukrep prepovedi približevanja in skupaj s centrom za socialno delo razišče, ali je sum nasilja utemeljen. Sodišče na podlagi ugotovitev policije in centra za socialno delo izda ukrepe in odločbe, ki se jih morajo vsi udeleženi v procesu držati.

Po Zakonu o preprečevanju nasilja (2008) se postopek začne na predlog žrtve ali centra za socialno delo v primeru, da žrtev s tem soglaša. Če je žrtev nasilja otrok, lahko postopek začne center za socialno delo brez soglasja otroka. Žrtev predlog vloži pri okrožnem sodišču, ki je krajevno pristojen glede na prebivališče žrtve. Predlog mora vložiti najpozneje v roku 6. mesecev od zadnjega nasilnega dogodka. Pri tem ji lahko pomaga center za socialno delo ali nevladna organizacija. Nato sodišče žrtvi odgovori v roku 8 dni. Začne se postopek pomoči žrtvi, v katerem morata policija in center za socialno delo predložiti dokazila sodišču in ta na podlagi tega izda ukrepe.

5.1 Ukrepi v primeru nasilja nad otroki

Otroci[1] po Družinskem zakoniku (2017) in Zakonu o preprečevanju nasilja (2008) uživajo posebno varstvo in skrb. V 154. členu Družinskega zakonika (prav tam) je navedeno, da imajo starši pred vsemi drugimi pravico in obveznost varovati pravice in koristi svojega otroka, zato država izvede ukrepe za varstvo pravic in koristi otroka le takrat, ko starši te svoje pravice in obveznosti ne izvajajo ali je ne izvajajo v korist otroka. V primeru, da je otrok ogrožen ali je

[1] Otrok je vsaka oseba, ki še ni dopolnila 18 let oziroma pred 18. letom ni pridobila popolne poslovne sposobnosti (DZ, 2017).

zelo verjetno, da bo utrpel škodo, sodišče na podlagi prijave suma ogroženosti otroka izreče ukrep za varstvo in korist otroka (Novak, 2020).

Državni ukrepi za varstvo in korist otrok v primeru nasilja ali zanemarjanja določajo začasne in trajne ukrepe. V primeru začasnih ukrepov sodišče in center za socialno delo izdata odločbo, da mora starš ali skrbnik izvesti posamezno nalogo, ki jo kasneje sodišče in center za socialno delo preverita. Na primer, starš ali skrbnik mora poklicati zdravnika za nujni okulistični pregled, starš ali skrbnik mora urediti vpis v šolo in šolanje otroka, CSD in sodišče staršu naložita izobraževanje, na primer v Društvu za nenasilno komunikacijo itd. Prav tako ta ukrep lahko izvede center za socialno delo na podlagi odločbe sodišča brez soglasja staršev ali z nasprotovanjem staršev. V primeru trajnih ukrepov država določa omejitev starševske skrbi in nadomeščanje starševske skrbi. Omejitev starševske skrbi pomeni, da sodišče in center za socialno delo staršu prepovesta izvajanje posameznih upravičenj oziroma starše nadzirata pri izvajanju starševske skrbi. V primeru nadomeščanja starševske skrbi sodišče in center za socialno delo odvzameta otroka iz družinskega okolja. Po odvzemu se otroka namesti v posvojitev, rejništvo ali zavod in se mu imenuje oseba, ki bo prevzela skrb za otroka. Skrb za otroka lahko prevzame tudi sorodnik – podelitev starševske skrbi sorodniku in se otroka namesti k dotični osebi. Otroke žrtve nasilja, ki se morajo umakniti iz okolja, se lahko namesti v krizni center za otroke in mladostnike. V Sloveniji imamo 2 krizna centra za otroke do 6. leta starosti in 9 kriznih centrov, ki sprejemajo otroke stare od 6 do 18 let. Za izvedbo teh ukrepov je država pooblastila sodišča, ki izrečejo ukrepe, in centre za socialno delo, ki imajo podporno in svetovalno vlogo (Novak, 2020).

Starševsko skrb se lahko omeji tudi samo enemu od staršev, to pomeni, da otroka lahko odvzamejo samo očetu ali samo materi, drugi starš pa je dolžan poskrbeti za zaščito svojih otrok. Pri tem se morata oba organa (sodišče in center za socialno delo) držati načela najmilejšega ukrepanja. To pomeni, da se čim manj omeji starševsko skrb in po možnosti ne odvzame otroka, ali vsaj ne obema staršema (Novak, 2020). Zaradi manjše travmatizacije in viktimizacije žrtev, je pomembno, da se oba organa držita načela najmilejšega ukrepanja. Družino je potrebno izpostaviti čim manj spremembam, ki vplivajo na njihovo vsakdanje življenje . V primeru, da partnerka izvaja nasilje nad svojim partnerjem, je žrtev nasilja partner in njuni otroki. V primeru, da ima partner oziroma oče kapacitete in si želi zaščititi svoje otroke pred nasiljem, se otroke odvzame samo materi. Zaradi čim manjših sprememb v družini in varovalnih dejavnikov, je pomembno, da žrtve nasilja v varnem okolju ostanejo skupaj (Adams, 1999).

V 20. členu Zakona o preprečevanju nasilja (2008) je navedeno, da sodišče lahko: prepove, da otrok prečka državno mejo v spremstvu staršev; predlaga odvzem osebnega dokumenta otroka; prepove izdajo osebnega dokumenta otroka; prepove vročitev osebnega dokumenta otroka njegovemu staršu; odloči o nujnem zdravniškem pregledu ali zdravljenju otroka.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) navaja, da je otrok žrtev nasilja tudi, če otrok neposredno ne doživlja nasilja, ampak je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja.

5.2 Ukrepi v primeru nasilja nad ženskami in moškimi

Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (2008) in Družinskem zakoniku (2017) veljajo enaki ukrepi za ženske in moške žrtve nasilja. V 21. členu Družinskega zakonika (prav tam) je navedeno, da sta zakonca enakopravna, prav tako je navedeno, da v primeru izjavljena volja ni bila svobodna, je izsiljena ali izrečena z grožnjo, zakonska zveza ne velja.

V primeru nesoglasij med zakoncema in pred razvezo zakoncev oziroma prenehanjem zunajzakonske skupnosti zaradi kakršnikoli razlogov Družinski zakonik omogoča predhodno svetovanje in mediacijo, ki se izvaja na centrih za socialno delo. Predhodno svetovanje je pogovor, ki je namenjen sporazumni ločitvi in pogovoru o vprašanjih izvajanja starševske skrbi. V kolikor si partnerja želita ohraniti zakonsko zvezo oziroma potrebujeta več pomoči pri reševanju ločitvenih vprašanj, se lahko predhodno svetovanje nadaljuje z mediacijo, ki se izvaja s pomočjo mediatorja. Mediacija v sporih iz družinskih razmerij je namenjena mirni rešitvi spora pri osebnih in premoženjskih razmerjih (Novak, 2020).

V primeru prijave suma nasilja po predložitvi dokazil policije in centra za socialno delo sodišče izda odločbo, s katero izreče ukrepe[2] v primeru nasilnih dejanj. Center za socialno delo po

[2] »*Sodišče lahko povzročitelju nasilja, ki je žrtev telesno poškodoval, ali ji je prizadejal škodo na zdravju, ali je drugače protipravno posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice, zlasti: prepove vstopiti v stanovanje, v katerem živi žrtev; prepove zadrževati se v določeni bližini stanovanja, v katerem živi žrtev; prepove zadrževati in približevati se krajem, kjer se žrtev običajno nahaja (na primer delovno mesto, šola, vrtec ...); prepove navezovati stike z žrtvijo na kakršenkoli način, vključno s sredstvi za komuniciranje na daljavo in tudi prek tretjih oseb; prepove vzpostaviti vsakršno srečanje z žrtvijo; prepove objavljanje osebnih podatkov žrtve, dokumentov iz sodnih in upravnih spisov in osebnih zapisov, ki se nanašajo na žrtev; odloči o prepustitvi stanovanja v skupni uporabi žrtvi v skladu z 21. členom tega zakona. Ukrepe po prejšnjem odstavku lahko sodišče izreče tudi: če je povzročitelj nasilja žrtvi grozil, da jo bo poškodoval ali drugače protipravno posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice; če je povzročitelj nasilja protipravno vstopil v stanovanje, v katerem živi žrtev, v prostore kjer dela, ali kako drugače motil njeno mirno posest; če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje, na primer z zasledovanjem ali uporabo sredstev za komuniciranje na daljavo; če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje z uporabo oziroma objavljanjem osebnih podatkov žrtve, dokumentov iz sodnih in upravnih spisov in osebnih zapisov, ki se nanašajo na žrtev*« (ZPND, 2008).

ugotovljenem izvajanju nasilja ali ogroženosti enega družinskega člana žrtvi nudi storitve po zakonu[3]. Po proučitvi okoliščin skliče multidisciplinarni tim, kjer se pripravi načrt pomoči žrtvi, pristojni center mora kasneje žrtvi nuditi pomoč in podporo ter spremljati izvedbo načrta pomoči (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

Del načrta pomoči je lahko tudi umik iz okolja, kjer žrtev živi. Žrtev nasilja ženskega spola se lahko umakne v krizni center, materinske domove ali varne hiše. Žrtev nasilja moškega spola do 14. leta starosti se lahko vključi v materinski dom skupaj z materjo ali do dopolnjenega 15. leta starosti v varno hišo skupaj z materjo. Žrtev nasilja moškega spola in starejša od 15 let se lahko umakne v varno hišo ali krizni center, ki vključuje žrtve nasilja moškega spola (SCSD, b. d.).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) omogoča spremljevalca, ki si ga izbere žrtev nasilja in jo *»spremlja v vseh postopkih, povezanih z nasiljem in v postopkih, kjer je udeležen povzročitelj nasilja«.* Prav tako ima žrtev nasilja pravico do zagovornika, *»ki v skladu s posebnimi predpisi ščiti žrtvine koristi v postopkih in aktivnostih, ki jo zadevajo«.* Žrtev si lahko za obe nalogi izbere socialnega delavca na centru za socialno delo.

[3] »*Center za socialno delo nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo, pri čemer je cilj obravnavanja odprava neposredne ogroženosti in skrb za žrtvino dolgoročno varnost, z odpravo vzrokov oziroma okoliščin, v katerih prihaja do nasilja, prek reševanja njenih socialnih in materialnih pogojev bivanja*« (ZPND, 2008).

6. Formulacija problema

Moja inspiracija za raziskovanje nasilja nad moškimi je trditev, da je nasilje v družini resen problem, ne glede na to, ali je žrtev ženskega ali moškega spola. Ker je do sedaj več raziskav o moških povzročiteljih nasilja in ženskah žrtvah nasilja, sem se odločila, da raziskujem moške žrtve nasilja. Prav tako sem se skozi zasebno in poklicno življenje večkrat srečala z moškimi, žrtvami nasilja, za katere niso in nismo vedeli, kam bi jih umaknili na varno. Eden izmed takih primerov je starejši moški, ki ima pridružene težave z alkoholom in je žrtev psihičnega, fizičnega in ekonomskega nasilja. Ker ima težave z alkoholom, smo v njegovem primeru reševali situacijo na način, da je bil dvakrat hospitaliziran. V psihiatrični bolnišnici so mu po nekaj tednih povedali, da ne spada k njim in da nimajo prostora zanj. Na ta način se je vrnil nazaj v razmerje k nasilni partnerki. Lahko bi šel v dom za stare, samski dom in podobno, vendar vse to ga je žalostilo, namreč, po njegovem mnenju, ne bi imel več dostojanstva. Njegovo življenje je tako, da živi v razmerju z nasilno partnerko in se približno enkrat na leto za nekaj časa odmakne, vsakič drugam in vedno neznano kam. Poleg tega sem se srečala z dvema primeroma, kjer sta moška doživljala psihično nasilje s strani partnerke, vendar nasilja niti nista prijavila in nista sprejemala pomoči, niti socialna delavka, niti policija, niti sorodniki, ju niso mogli dovolj opolnomočiti, da bi lahko nasilje prijavila oziroma se vsaj odmaknila iz nasilnega razmerja. Prav tako sem se srečala s primerom, ko je oče primerno izpolnjeval starševsko vlogo, medtem ko je mati ni, med drugim je bila odvisna od kokaina, sodišče je na podlagi predstavljene dokumentacije, in po mojem mnenju na podlagi spola, dodelilo deljeno skrbništvo obema staršema. Vse primere, ki sem jih naštela, sem opazila od leta 2019 do 2023, in sicer v mojem osebnem ali poklicnem življenju. V osebnem življenju so to znanci, prijatelji ali sorodniki, katerim sem tudi sama pomagala, v mojem poklicnem življenju pa so to največkrat primeri, ki so jih obravnavale moje sodelavke in sem bila posredno povezana s primeri ali pa so mi samo zaupale svoje stiske pri delu.

Kot narekujeta Zakon o preprečevanju nasilja (2008) in Družinski zakonik (2017) so v Sloveniji vsi, ne glede na spol in druge značilnosti, upravičeni do zaščite pred povzročiteljem nasilja in obravnavo njihove travmatične izkušnje. Moški je največkrat prepoznan kot povzročitelj nasilja in ženska kot žrtev nasilja, prav tako je v Sloveniji na ta način urejeno največ javnih socialno varstvenih zavodov, ki delujejo na področju zaščite žrtev nasilja. V primeru potrebnega umika iz okolja imamo v Sloveniji vzpostavljene materinske domove, varne hiše in krizne centre.

S formalnim sistemom podpore in pomoči so v Sloveniji moški prikrajšani za hiter, zanesljiv in varen umik iz nasilnega odnosa. V raziskavi me zanimajo tudi mladostniki, ki so starejši od 15 let, namreč v primeru doživljanja nasilja iz strani matere, se skupaj z očetom ne morejo umakniti v zavod, ker še ni vzpostavljen.

Zato se bom v magistrski nalogi osredotočila na nasilje v družini nad moškimi, ki je pogosto spregledano, manj raziskano, družbeno zatrto. V raziskavi želim ugotoviti, kakšne so izkušnje socialnih delavk na centrih za socialno delo pri delu z moškimi, ki so žrtve nasilja, in kakšna je mreža podpore, ki jim je na voljo. Te informacije bi lahko uporabili za bolj učinkovite storitve in programe za podporo moškim, ki so žrtve nasilja. Prav tako nam te informacije lahko pomagajo, kaj lahko storimo, da bi zmanjšali stigmatizacijo moških žrtev nasilja in izboljšali njihovo podporo v družbi.

6.1 Raziskovalna vprašanja

RV1: Ali na centrih za socialno delo prepoznavajo nasilje nad moškimi?

RV2: Kako centri za socialno delo zaščitijo žrtev nasilja, ki je moškega spola?

RV3: Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

7. Metodologija

7.1 Vrsta raziskave

Izvedla sem kvalitativno raziskavo. Osnovno izkustveno gradivo predstavljajo besedni opisi ali pripovedi, prav tako je gradivo obdelano besedno. Izhodišče raziskave so stvarni problemi strokovnih delavcev, ki delajo na področju nasilja v družini, in sicer z žrtvijo nasilja ali povzročiteljem nasilja. V raziskavi sem sicer spraševala strokovne delavke na področju nasilja, s kakšnimi izzivi in stiskami se srečujejo, ko imajo primer moške žrtve nasilja, vendar posledično raziskava zadeva tudi stvarne probleme uporabnikov in je praktično pomembna za ljudi, o katerih sprašujem v raziskavi in še ne dovolj učinkovite prakse na področju nasilja v družini nad moškimi žrtvami. Raziskava je empirična, saj sem zbrala novo gradivo, ki sem ga pridobila z intervjuji strokovnih delavk (Mesec, 1998).

Raziskava je eksplorativna, ker je na tem področju narejenih malo raziskav – veliko manj kot raziskav o nasilju nad ženskami. Prav tako pa me zanima specifično področje, in sicer, kako strokovni delavci na področju nasilja zavarujejo žrtve nasilja moškega spola. Namen raziskave je pogledati, kakšna je formalna mreža pomoči, ki je namenjena moškim žrtvam nasilja, in ali je po mnenju strokovnih delavk dovolj učinkovita.

Raziskava je uporabna za uporabnike in strokovnjake, ker izhaja iz stvarnih problemov strokovnjakov in ljudi.

7.2 Merski instrument in viri podatkov

Za merski instrument pri raziskovanju področja nasilja v družini nad mladostniki in moškimi sem uporabila delno strukturiran vprašalnik z vnaprej postavljenimi okvirnimi vprašanji:

1. Ali na vašem centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?
2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejša od 15 let?
3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?
4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15 let?
5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15 let?
6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, odmakniti iz okolja?

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, ko jo morate odmakniti iz okolja?
8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?
9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Ker sem uporabila delno strukturiran vprašalnik, sem glede na odgovore, izkušnje in svoje osebno zanimanje postavljala še podvprašanja, ki se pri vsaki intervjuvanki nekoliko razlikujejo.

7.3 Populacija in vzorec

Populacijo predstavljajo strokovne delavke, ki delajo na področju nasilja v družini.

Za raziskavo sem uporabila priročen vzorec (Mesec in drugi, 2009), saj sem intervju opravila s strokovnimi delavkami, ki so želele sodelovati in so imele primere, kjer je žrtev nasilja moškega spola. Najprej sem 16 centrov za socialno delo povabila k sodelovanju, nekaterim sem pisala v glavno pisarno, nekaterim strokovnim delavkam sem pisala neposredno na njihov elektronski naslov. Moj pogoj je bil, da strokovna delavka dela na področju nasilja in ima na letni ravni primere, v katerih obravnava nasilje, kjer je žrtev moškega spola in starejša od 15 let. Od tega sta 2 centra odgovorila, da nimata primerov, kjer je žrtev nasilja moškega spola, kljub temu da sem jim povedala, da v to kategorijo spadajo tudi mladostniki, ki so starejši od 15 let, nista želela sodelovati. Od nekaterih strokovnih delavk nisem dobila odgovora in na koncu sem intervjuvala 6 strokovnih delavk, ki delajo na področju nasilja v družini. 2 strokovni delavki prihajata iz osrednjeslovenske regije, 2 iz štajerske regije, 1 iz primorske regije in 1 iz dolenjske regije. Od tega so nekateri centri za socialno delo večji in so področja med seboj manj povezana, drugi centri za socialno delo so manjši in so področja ter primeri bolj povezani.

Glede na to, da je sodelovalo 6 strokovnih delavk, vzorec ni reprezentativen. Predstavlja neke zametke rezultatov, ki bi jih lahko ob bolj poglobljeni raziskavi posplošili na populacijo. Vzorec prav tako zajema samo strokovne delavke, ki delajo na področju nasilja v družini in s tem izključuje strokovne delavke, ki delajo na področju varstva otrok in mladostnikov in strokovne delavke, ki delajo na področju varstva odraslih do 65 let in nad 65 let, kljub temu da tudi one obravnavajo primere, ki bi bili relevantni za raziskavo. Prav tako nisem vključila koordinatork za preprečevanje nasilja. Za tak vzorec sem se odločila, ker bi bila sicer raziskava preširoka, pokrivali bi od 4 do 5 področji centrov za socialno delo in bi najverjetneje morala k sodelovanju povabiti več oseb. Prav tako bi k raziskavi lahko dodali kvantitativne podatke in natančno

opredeliti podatke, koliko centrov za socialno delo ima primere žrtve nasilja moškega spola in koliko je žrtev nasilja ženskega spola, te podatke bi bilo potem potrebno opredeliti po starosti in po tem, koliko od teh žrtev potrebuje namestitev. Tega nisem naredila, ker me je predvsem zanimalo, kakšno prakso imajo strokovne delavke, ko se soočijo z žrtvijo nasilja moškega spola, ki jo je potrebno umakniti iz okolja.

7.4 Zbiranje podatkov

Za metodo zbiranja podatkov sem si izbrala nestandardiziran intervju, kjer sem imela naprej postavljenih 9 vprašanj, glede na odgovore, zanimanje in teorijo sem postavljala še dodatna podvprašanja.

Z dvema strokovnima delavkama sem opravila intervju v živo, s tremi preko elektronske pošte in z eno preko telefonskega pogovora. S strokovnima delavkama iz osrednjeslovenske regije sem intervju opravila v živo in sem se z njima srečala enkrat. Vsak intervju je potekal približno 45 minut. Z obema sem se srečala med njunim delovnim časom, in sicer smo intervju opravile v njunih pisarnah ali sejni sobi. Prostor je vsakič omogočal varen in miren intervju, brez motečih zunanjih dejavnikov. S strokovno delavko, ki je iz primorske regije, sem intervju opravila preko telefona. Ostalim strokovnim delavkam, od tega sta dve iz štajerske regije in ena iz dolenjske regije, sem intervju poslala po elektronski pošti. Pogovor preko telefona je prav tako potekal približno 45 minut, medtem ko sem preko elektronske pošte dobila povratne odgovore. Strokovne delavke sem ob koncu intervjuja seznanila, da bom intervjuje prepisala v računalniško obliko in da jim lahko ponovno pošljem odgovore v pregled, v kolikor bi si želele kaj spremeniti oziroma dodati, vendar strokovne delavke niso imele potrebe po tem, zato so intervjuji ostali v prvotni obliki. Kasneje sem intervjuje prepisala v računalniško obliko in analizirala podatke.

7.5 Obdelava in analiza podatkov

Zbrano gradivo sem kvalitativno obdelala. Intervjuje sem odprto, osno in odnosno kodirala. Najprej sem uredila pridobljeno gradivo, v nadaljevanju sem določila enote kodiranja in jih na podlagi raziskovalnih vprašanj in obdelanih tem v intervjuju odprto kodirala. Potem sem na podlagi tega izbrala in definirala relevantne pojme in kategorije ter gradivo še odnosno kodirala. Na koncu sem rezultate in sklepe skušala povezati s teorijo.

7.6 Faze raziskave

Najprej sem v zasebnem in poklicnem življenju več kot eno leto opazovala problem, povezan s podpornimi službami pri delu z žrtvami nasilja moškega spola, predvsem s perspektive centrov za socialno delo. Nato sem se odločila, da bom v magistrski nalogi raziskovala področje nasilja nad moškimi, ker sem med opazovanjem opazila, da je najbolj pereč problem pri mladostnikih, starih nad 15 let, sem se odločila, da bom raziskovala nasilje nad žrtvami moškega spola, ki so starejše od 15 let.

V prvem koraku raziskovanja sem opredelila problem – premalo govora v družbi o nasilju nad moškimi in premalo učinkovita formalna mreža pomoči pri delu z žrtvami nasilja, ki so moškega spola in starejše od 15 let. Postavila sem si definicijo problema in cilje, kaj želim z raziskavo raziskati in doseči. V nadaljevanju sem pregledala teorijo, narejene raziskave v zvezi z nasiljem nad ženskami in moškimi, že pred intervjujem sem spraševala socialne delavke, ki jih poznam in delajo na področju nasilja v družini ali varstva otrok in mladostnikov, kaj bi potrebovale pri svojem delu, ali se jim zdi tema relevantna za njihovo delo ipd.

Sledila je faza, ko sem primerjala več teorij in napisala teoretični del magistrske naloge. Nato je sledila še izvedbena faza, v kateri sem stopila v stik s strokovnimi delavkami in opravila intervjuje.

Po tem sem pregledala in primerjala vse intervjuje, v njih sem označila dele, povezane s raziskovalnimi vprašanji, jih interpretirala, povezala s teorijo in zapisala sklepe. Na koncu sem še zapisala naslov magistrskega dela in povzetek.

V kolikor bo izkazan interes, bom po zaključku raziskave sodelujočim strokovnim delavkam posredovala rezultate raziskave.

8. Rezultati

Kot že omenjeno v poglavju 7. 3., rezultati raziskave niso reprezentativni za populacijo. Za bolj reprezentativne rezultate bi bilo potrebno povečati vzorec in raziskavo razširiti na vsa področja, ki jih zajema center za socialno delo in delajo z žrtvami nasilja moškega spola. To pomeni, da bi morali vključiti področje nasilja v družini, varstvo otrok in mladostnikov, koordinacijo preprečevanja nasilja v družini in varstvo odraslih.

Rezultate sem oblikovala na podlagi analize intervjujev s socialnimi delavkami, ki delajo na področju nasilja. Določila sem raziskovalna vprašanja, teme raziskovanja, na podlagi katerih sem pripravila rezultate.

8.1 Primeri žrtev nasilja moškega spola

Vse strokovne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, so obravnavale ali obravnavajo primere, kjer se dogaja nasilje nad mladostniki, starejšimi od 15 let, in moškimi. Dva centra za socialno delo sta mi odgovorila, da nimajo žrtev nasilja moškega spola, ko sem jim sporočila, da v to kategorijo spadajo tudi mladostniki, stari nad 15 let, so odgovorili, da ne želijo sodelovati oziroma nimajo časa, ostali centri oziroma strokovne delavke niso podali odgovora.

Vse strokovne delavke so v intervjuju povedale, da bi bilo potrebno več govora o moških žrtvah nasilja, da bi morala biti družba bolj ozaveščena. Vse strokovne delavke opažajo, da moški manjkrat prijavijo nasilje kot ženske, da dlje časa vztrajajo v odnosu, da jih je sram prijaviti nasilje in da bi jih bilo potrebno bolj opolnomočiti. Strokovna delavka B je povedala, da včasih tekom razgovora izve, da se nad moškim izvaja nasilje, vendar sam to zanika.

Na podlagi zbranih podatkov v intervjujih se na centrih za socialno delo z žrtvami nasilja moškega spola, ki so starejše od 15 let, največkrat srečujejo z mladostniki, ki so starejši od 15 let. Najmanjše število primerov na letni ravni, kjer je žrtev nasilja moškega spola in stara nad 15 let, je navedla strokovna delavka v intervjuju A, in sicer 4 primere. Največje število istih primerov je navedla strokovna delavka v intervjuju Č, in sicer 20 primerov. V teh primerih so zajete ženske povzročiteljice nasilja in moški povzročitelji nasilja. Rezultat, ki se je pojavil, čeprav ni bil fokus moje raziskave, je, da v primeru nasilja nad mladostniki, je največkrat povzročitelj nasilja oče, in sicer izvaja nasilje nad mamo in posredno ali neposredno nad otroki.

Osnovni namen moje raziskave je bilo raziskovati nasilje nad moškimi, skozi raziskovanje se je pokazalo, da je trenutno bolj pereč problem nasilje nad mladostniki, ki so starejši od 15 let. Vse strokovne delavke so povedale, da v kategoriji nasilja nad moškimi, ki so starejši od 15 let, največ nasilja opažajo nad mladostniki, ki so starejši od 15 let, in sicer je prisotnega največ psihičnega in fizičnega nasilja ter zanemarjanja, sicer so povedale, da se nad mladostniki izvajajo vse vrste nasilja. Povedale so, da nasilje nad mladostniki izvajajo tako matere kot očetje, vendar imajo več primerov ko nasilje nad mladostniki izvajajo očetje, in sicer največkrat izvajajo nasilje nad materjo in posledično nad otroki. To sicer ni bil fokus moje raziskave, vendar očitno je trenutno najbolj pereč problem delo z mladostniki, ki doživljajo nasilje, ne glede na to, ali nasilje povzroča oče ali mati, s tem, da socialne delavke obravnavajo več primerov, kjer nasilje povzroča oče.

Manj primerov nasilja v družini opažajo med odraslimi, strokovna delavka v intervjuju Č je povedala, da največkrat nad odraslimi žrtvami nasilja moškega spola v partnerskih odnosih, izvajajo nasilje partnerke, ostale so še povedale, da odrasli moški žrtve nasilja največkrat poročajo o psihičnem nasilju, imele pa so tudi primere fizičnega nasilja s strani partnerke in otrok.

Prav tako opažajo manj nasilja nad starejšimi, največkrat pa se nad njimi izvaja ekonomsko nasilje in zanemarjanje, izvajajo ga otroci – hčerke ali sinovi.

Na podlagi podanih odgovorov sem z raziskavo odgovorila na prvo raziskovalno vprašanje, in sicer da centri za socialno delo prepoznavajo in obravnavajo primere, kjer so žrtve nasilja moškega spola. Obravnavajo primere, kjer so žrtve nasilja moškega spola mladostniki, moški v partnerskih odnosih in starejši moški. Centri za socialno delo na področju nasilja nad moškimi opažajo, da se največ nasilja izvaja nad mladostniki, ki so starejši od 15 let, in sicer s strani očeta. Oče izvaja nasilje nad mamo. Ker Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008) navaja, da je otrok žrtev nasilja tudi, če otrok neposredno ne doživlja nasilja, ampak je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja, pomeni, da se obravnava, da otrok doživlja nasilje, tudi če oče izvaja nasilje nad materjo, vendar je otrok pri izvajanju nasilja prisoten oziroma živi v istem okolju. To pomeni, da so v primeru očetovega izvajanja nasilja nad mamo v obravnavo kot žrtve nasilja vključeni tudi otroci.

8.2 Zaščita žrtev nasilja moškega spola

Vse strokovne delavke so poročale, da za zaščito žrtve nasilja moškega spola upoštevajo ukrepe po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (2008) in Družinskem zakoniku (2017), ki so isti kot za žrtev nasilja ženskega spola.

Vse strokovne delavke, ki so bile del raziskave, opažajo, da ko delajo z moškimi žrtvami nasilja, moški nasilje, ki se izvaja nad njimi, minimalizirajo, večkrat in dlje časa opravičujejo partnerko, večkrat prijavijo in poročajo o psihičnem nasilju, včasih ne namerno, ampak se izdajo med razgovorom ali prvo socialno pomočjo, strokovne delavke opažajo, da so moški vzgojeni v spolno določene vloge in menijo, da bi morali nasilje prenesti »po moško« (intervju E).

Prav tako je strokovna delavka v intervjuju E navedla, da je opazila, da sinovi večkrat branijo mater ter občasno po umiku prevzamejo dvojno vlogo, in sicer vlogo sina ter vlogo očeta, v primeru, da imajo sorojence, še vlogo brata.

Strokovna delavka A je navedla, da mora v štirih primerih na leto, ko obravnava nasilje nad moškim, ki je starejši od 15 let, odvzeti mladostnika, ki je starejši od 15 let, v treh primerih; strokovna delavka B mora odvzeti mladostnika, ki je starejši od 15 let v dveh primerih od petih do desetih primerov, ko obravnava nasilje nad moškimi na letni ravni; strokovna delavka C mora žrtev nasilja moškega spola odvzeti v štirih od petnajstih primerov; strokovna delavka Č v treh od dvajsetih primerov; strokovna delavka D poroča, da morajo na področju varstva otrok in mladostnikov odvzeti dva mladostnika od petih primerov; na področju nasilja v družini tri mladostnike od osmih primerov in na področju odraslih dva odrasla od treh primerov. V vseh primerih govorimo o žrtvah nasilja moškega spola, ki so starejše od 15 let.

Vse strokovne delavke navajajo, da mladostnike, ki so stari od 15 do 18 let in doživljajo nasilje, v večini primerov, ko morajo mladostnika nujno umakniti iz okolja, namestijo v krizni center. V manj primerih zanj lahko najdejo rejniško družino oziroma posvojitev. V tem primeru je potrebno mladostnika, ki se ga namesti v krizni center, ločiti od starša. Strokovni delavki A in E poročata, da je v teh primerih obravnava zelo težka, dolgotrajna ter da je družina izpostavljena nevarnim situacijam, ker se mati ne želi ločiti od svojih otrok in se s svojimi otroci večkrat vrne k nasilnemu partnerju. Strokovna delavka A je poročala, da se v treh primerih na leto mati ne odloči, da se umakne od nasilnega partnerja, ker bi morali vsaj enega od otrok namestiti v krizni center in bi ga ločili od matere. V teh primerih ima strokovna delavka dvojno vlogo, namreč je na začetku obravnave zagovornica matere, ko mati ne želi zaščititi svojih otrok, ima vlogo

nasprotnice, namreč otroke ji mora odvzeti in jih zaščititi. Strokovna delavka A ima povprečno na leto samo en primer, ko mati pusti, da se mladostniki, stari nad 15 let ločijo od nje in jih namestijo ali v krizni center ali ostanejo doma pri očetu. Podobno opaža strokovna delavka E. Pravi, da so taki postopki, ko morajo otroke namestiti drugam kot mater, dolgotrajni, zahtevni in nevarni za družino. Strokovna delavka Č je povedala, da mladostnike namesti še v krizni center za žrtve nasilja v družini, kamor gredo lahko mladostniki do dopolnjenega 18. leta skupaj z enim od staršev, ki doživlja nasilje. Mladostnike, poleg kriznega centra, lahko namestijo v rejniško družino, iščejo namestitev v okviru žrtvine socialne mreže, jih vključijo v dom, zavod ali stanovanjsko skupino.

Ko pride do odrasle žrtve nasilja, ki je moškega spola, imajo socialne službe največji problem, ker ga nimajo kam namestiti, še posebno, če je žrtev nasilja potrebno nemudoma umakniti, na primer sredi noči. Največkrat iščejo v okviru njegove socialne mreže, torej pri starših ali prijateljih. Strokovna delavka Č je poročala, da je imela primer, ko je morala enega izmed moških namestiti na psihiatrijo, ker ni bilo druge opcije. Kasneje pa si morajo odrasle žrtve nasilja moškega spola najeti ali kupiti stanovanje oziroma sobo.

Žrtve nasilja moškega spola, ki so starejše in izpolnjujejo pogoje za vključitev v dom za stare, največkrat vključijo v dom za stare oziroma organizirajo negovanje ali asistenco na domu.

Strokovne delavke, ki sem jih intervjuvala, predlagajo, da bi vzpostavili varno hišo za družine ter ustanovili društva, ki bi imeli programe za žrtve nasilja moškega spola in povzročiteljice nasilja ženskega spola (poglavje 8.3) in glede na to, da izražajo stiske in probleme, s katerimi se srečujejo z žrtvami nasilja, predvsem v populaciji mladostnikov od 15. do 18. leta, lahko odgovorim na drugo raziskovalno vprašanje, da centri za socialno delo žrtev nasilja zaščitijo z ukrepi po zakonu, vendar bi za bolj učinkovito delovanje potrebovali boljšo mrežo pomoči.

8.3 Predlogi za zaščito žrtev nasilja moškega spola

5 strokovnih delavk je predlagalo, da bi bilo v družbi več govora in ozaveščanja o nasilju nad moškimi. Tako kot je izpostavljeno nasilje nad ženskami, naj bo tudi nad moškimi. 3 strokovne delavke so v intervjuju povedale, da menijo, da bi se potem moški opolnomočili, opogumili in da bi morda večkrat prijavljali nasilje nad njimi. Posledično bi bilo nasilje nad moškimi prepoznano kot pomemben družbeni problem. 2 strokovni delavki sta v intervjujih C in E izrazili pomankanje društev in programov, kjer bi učinkovito delali z ženskami

povzročiteljicami nasilja in moškimi žrtvami nasilja. Menita, da večina dosedanjih društev in programov deluje na način, da je moški povzročitelj nasilja in ženska žrtev nasilja. Prav tako sta 2 strokovni delavki v intervjujih A in D izrazili željo, da bi potrebovali dober priročnik za moške žrtve nasilja in ženske povzročiteljice nasilja. Večina dosedanjih teorij, knjig in raziskav tretira žensko kot žrtev nasilja in moškega kot povzročitelja nasilja. Vse strokovne delavke so predlagale, da bi mladostniki, starejši od 15. let in moški, ki doživljajo nasilje, potrebovali vzpostavljeno nastanitev, kamor se lahko umaknejo oziroma kamor se lahko umaknejo skupaj s svojim staršem ter svojimi sorojenci oziroma s svojimi otroki.

Strokovne delavke so v intervjujih predlagale: več govora in ozaveščanja o nasilju nad moškimi v družbi, več kampanj na področju nasilja nad moškimi v družbi, več društev in programov, ki delajo z moškimi žrtvami nasilja in ženskami povzročiteljicami nasilja, dober priročnik specifično za moške žrtve nasilja in ženske povzročiteljice nasilja ter bolj jasno napisane oblike pomoči, ki jih lahko nudijo moškim žrtvam nasilja, varno hišo za družine, kamor bi lahko šla mati, skupaj z vsemi svojimi otroki in mogoče v prihodnosti tudi varna hiša za moške.

Na podlagi intervjujev lahko odgovorim na tretje raziskovalno vprašanje, in sicer, da bi centri za socialno delo potrebovali vzpostavljen krizni center za moške, ki je financiran s strani MDDSZ-ja in dotične občine. Trditev lahko nekoliko bolj specificiram ali spremenim, namreč vse strokovne delavke opažajo problem predvsem pri mladostnikih, ki so starejši od 15 let. Glede na to, da ima večina kriznih centrov za ženske, varnih hiš in materinskih domov pravilo, da se ne morejo vključiti mladostniki moškega spola, ki so starejši od 14 oziroma 15 let, so strokovne delavke izrazile potrebo po varni hiši za družine, kamor bi se lahko vključile matere ali očetje z vsemi svojimi otroki.

9. Razprava

Do desetletje nazaj je bilo narejenih izredno malo raziskav o moških, ki imajo izkušnjo nasilja. V zadnjem desetletju se je trend raziskav nekoliko obrnil. V duhu sodobnega časa in rušenja družbenih norm ter stereotipov so prizadevanja za obravnavo nasilja nad moškimi pridobila več pozornosti tako v Sloveniji kot tudi v tujini, saj vedno bolj priznavamo nasilje nad posamezniki ne glede na spol, spolno usmerjenost, etnično, kulturno pripadnost in ostale dejavnike. Posledično se vedno bolj zavedamo, da je premalo podatkov o pojavnosti nasilja nad moškimi v družini, saj sta zaradi narave problema ter njegovega umeščanja v družbeni kontekst prepoznavnost in evidentiranje otežena, kar opažajo tudi intervjuvane strokovne delavke. Ker statistični podatki (WHO, b. d. in SURS, b. d.) in raziskave (Zaviršek, 1996; Leskošek, 2010; Rute Carmo, Ana Grmas, Teresa Magalhães, 2011) kažejo, da moški pogosteje povzročajo nasilje, prav tako pa v zahodni družbi veljajo patriarhalne norme, kar pomeni, da je moški dominanten člen, se je večina dosedanjih diskurzov, programov in raziskav osredotočala na ženske žrtve nasilja in poudarjala sociološko plat patriarhalno usmerjene družbe (Makovec Zver, 2016). Intervjuvane strokovne delavke so izrazile potrebo po tem, da bi se diskurz v družbi začel osredotočati tudi na moške žrtve nasilja, namreč so opazile, da moški minimalizirajo nasilno vedenje, ki ga doživljajo, dlje časa vztrajajo v nasilnem razmerju, si ne priznati, ker menijo, da bi morali nasilje prenesti po moško, kar ugotavlja tudi Cook (1997). Cook je raziskal, da se moški redkeje branijo kot ženske, namreč vzgojeni so bili v prepričanju, da se ženske ne sme udariti. Moški se zavedajo, da če bodo žensko udarili nazaj, bo njihovo vedenje bolj dovzetno za kritike in označevanje. Raziskal je, da so se moški naučili biti nezaupljivi do zdravstvenih, pravnih, socialnih delavcev, saj so večkrat doživeli posmeh, očitanje, naj napad prenesejo »po moško«. Strokovne delavke opozarjajo, da moški še vedno ne prijavljajo nasilja in da včasih ugotovijo, da se nad njimi izvaja nasilje tekom pogovora.

Tudi posledica zgoraj omenjenega problema je, da strokovne delavke izpostavljajo, da je trenutno najbolj pereč problem obravnava mladostnikov moškega spola, ki doživljajo nasilje. Namreč mladostniki, moškega spola, ki so mlajši od 15 let gredo lahko skupaj s svojo materjo v materinski dom, varno hišo ali krizni center za ženske. Medtem ko mladostniki, ki so starejši od 15 let, ne smejo, to pomeni, da morajo strokovne delavke ločevati družinske člane. Vse strokovne delavke sicer navajajo, da lahko mladostnike namestijo v krizni center do dopolnjenega 18. leta starosti, vendar se v praksi srečujejo z odporom mater. Strokovne delavke poročajo, da so v takih primerih matere težje odločijo za umik, večkrat se vrnejo k nasilnemu

partnerju, težko jih je opolnomočiti, da se ločijo od svojih starejših otrok in se na ta način izpostavljajo različnim nevarnostim. To bi lahko rešili z učinkovitejšo in prijaznejšo formalno mrežo pomoči, da bi omogočili več varnih hiš, ki bi sprejemale starše z otroki do 18. leta starosti. Strokovne delavke so povedale, da v večini primerov, ki jih obravnavajo, je povzročitelj nasilja partner, ki izvaja nasilje nad partnerko in posledično nad otroki. Glede na to, da sem želela raziskovati nasilje nad moškimi, me je ta ugotovitev nekoliko presenetila, vendar menim, da bi se v prihodnjih letih ali desetletjih, ko bo obravnava postala enakopravnejša, delež primerov povzročiteljev nasilja, porazdelil med ženske in moške.

10. Sklepi

Sklep 1: Rezultati so pokazali, da v Sloveniji ne obstajajo ustrezni programi za podporo in pomoč žrtvam nasilja moškega spola, zato so strokovne delavke v intervjujih predlagale društva in programe, ki so namenjeni moškim žrtvam nasilja in ženskam povzročiteljicam nasilja.

Sklep 2: Rezultati so pokazali, da socialne delavke izpostavljajo potrebo po priročniku za delo z moškimi žrtvami nasilja.

Sklep 3: Rezultati so pokazali, da je v družbi bolj ozaveščen problem nasilja nad ženskami, zato strokovne delavke predlagajo več ozaveščanja v družbi o nasilju nad moškimi in več raziskovanja nasilja nad moškimi.

Sklep 4: Rezultati so pokazali, da moški manjkrat prijavijo nasilje kot ženske, da dlje časa vztrajajo v odnosu, da jih je bolj sram prijaviti nasilje, da nasilje bolj minimalizirajo in da bi jih bilo potrebno bolj opolnomočiti.

Sklep 5: Rezultati so pokazali, da potrebujemo varno hišo za družine, kamor bi se lahko umaknil oče ali mati z vsemi svojimi otroki do dopolnjenega 18. leta starosti. Na ta način bi se več žrtev nasilja odločilo za umik, postopki bi bili krajši in uspešnejši. Rezultati so pokazali, da strokovne delavke podpirajo, da se ustanovi zavod, kamor bi lahko umaknili moške žrtve nasilja, ki doživljajo akutno nasilje, vendar kljub temu trenutno prepoznavajo bolj pereč problem pri mladostnikih, starejših od 15 let.

11. Predlogi

Predlog 1: Vzpostavitev društev, ki so namenjena specifično moškim žrtvam nasilja in ženskam povzročiteljicam nasilja oziroma da dosedanja društva razvijejo učinkovito prakso dela z moškimi žrtvami nasilja in ženskami povzročiteljicami nasilja. Lahko bi vzpostavili nevladne organizacije, ki delajo na področju moških žrtev nasilja. Nevladne organizacije, ki bi delale na področju moških žrtev nasilja, bi morale biti financirane iz strani dotične občine in MDDSZ-ja.

Sklep 2: Nevladne organizacije bi prevzele obravnavo moških žrtev nasilja in žensk povzročiteljic nasilja, lahko bi prevzele vlogo ozaveščanja družbe o nasilju nad moškimi, organizacijo kampanj, cilj katerih je opogumljanje moških žrtev nasilja za prijavo. Nevladne organizacije, ki bi delale na področju moških žrtev nasilja, bi morale biti financirane iz strani dotične občine in MDDSZ-ja.

Predlog 3: Priprava priročnika za delo z moškimi žrtvami nasilja, ki je predvsem namenjen strokovnim delavkam, ki obravnavajo moške žrtve nasilja. Preden bi lahko pripravili priročnik za delo z moškimi žrtvami nasilja, bi morali specifiko tematike v praksi dovolj dobro raziskati.

Predlog 4: Ustanovitev varne hiše za družine, ki bi jo financiral MDDSZ in občina, kjer bi bila varna hiša locirana. V varno hišo za družine bi se lahko vključili vsi družinski člani, ki bi jih bilo potrebno umakniti iz okolja zaradi doživljanja nasilja. To pomeni, da bi se lahko vključili očetje ali matere s svojimi otroki, ki bi se lahko skupaj s svojimi starši vključili do 18. leta, in sicer tako ženske kot moški. Vse to bi bilo potrebno še dodatno raziskati – kje so tveganja, kakšna so pravila, ali bi bila obravnava ločena glede na spol ali skupna.

12. Literatura

Adams, C. (1999). *Childre, child abuse and child protection: placing children centrally*. England: John Wiley & Sons Ltd.

Adams, T. (2017). Christine de Pizan. *French Studies,* 71(3),388–400. Pridobljeno 5. 12. 2023 s https://academic.oup.com/fs/article/71/3/388/3859856

Berger, P. L., Luckmann, T. (1988. *Družbena konstrukcija realnosti.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

Bezenšek Lalić, O. (2009). *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini.* Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Black, M.C., Basile, K.C., Breiding, M.J., Smith, S.G., Walters, M.L., Merrick, M.T., Chen, J., & Stevens, M.R. (2011). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Summary Report.* Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. Pridobljeno 4. 9. 2023 s https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs_report2010-a.pdf

Carmo, R., Grmas, A., Magalhães, T. (2011). Men as victims of intimate partner violence. *Social Science & Medicine*, 16(8), 355-359. Pridobljeno 5. 6. 2023 s https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1752928X11001569

Center za socialno delo Ljubljana, Enota Ljubljana Šiška. (b. d.). *Materinski dom Ljubljana.* Pridobljeno 30. 5. 2023 s https://www.csd-slovenije.si/csd-ljubljana/enota-ljubljana-siska/materinski-dom-ljubljana/

Center za socialno delo Maribor. (b. d.). *Krizni center za žrtve nasilja v družini*. Pridobljeno 31. 5. 2023 s https://www.csd-slovenije.si/csd-maribor/krizni-center/

Cook, P. W. (1997). *Abused men: The hidden side of domestic violence.* USA: Praeger Publishers.

Crowell, N. A., & Burgess, A. W. (1996). *Understanding violence against women. American Psychological Association*. Pridobljeno 30. 5. 2023 s https://doi.org/10.1037/10204-000

Del Fabro, A. (2016). *Normativno urejanje preprečevanja nasilja v družini v Sloveniji in primerjava z ureditvijo v ZDA* (Magistrsko delo). Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

Deželak Barič, V. (2014). Posledice vojnega nasilja. V: Troha, N. Nasilje vojnih in povojnih dni, (str. 11-46). Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino. Pridobljeno 4. 9. 2023 s https://www.sistory.si/cdn/publikacije/42001-43000/42309/vpogledi_8_2014.pdf

Družinski zakonik (DZ) (2017). U. l. RS, št. 15/2017.

Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex.

Fleming, P. J., Gruskin, S., Rojo, F., Dworkin, S. L. (2015). Men´s violence against women and men are inter-related: Recommendations for simultaneous intervention. *Social Science & Medicine*, 146, 249–256. Pridobljeno 5. 6. 2023 s https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277953615301635?via%3Dihub

Foucault, M. (2004). *Nadzorovanje in kaznovanje: nastanek zapora*. Ljubljana: Krtina.

Herman, J. L. (2015). *Trauma and Recovery – The aftermath of violence – from domestic abuseto political terror.* New York: Basic Books.

Jalušič, V. (1992). *Dokler se ne vmešavajo ženske.* Ljubljana: Krt.

Leskošek, V. (2002). *Zavrnjena tradicija.* Ljubljana: Založba *cf.

Leskošek, V., Kodele, T. in Mešl, N. (2019). *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Leskošek, V., Urek, M., Zaviršek, D. (2010). *Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih : končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta.* Ljubljana : Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Lien, M. I. in Lorentzen, J. (2019). *Men´s Experiences of Violence in Intimate Relatiomships.* London: Palgrave Macmillan.

Mahoney, P., Williams, L. M., in West, C. M. (2001). *Violence against women by intimate relationship partners*. USA: Sage Publications, Inc., Washington.

Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. Pridobljeno 23. 9. 2023 s spletne strani https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-C11L6WB5/92248721-1c57-48ab-8705-5504e2d439bb/PDF

Mesec, B., Rape, T., Rihter, L. (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo, Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1 (skripta).* Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.

Novak, B. (2020). *Družinski zakonik: z uvodnimi pojasnili.* Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Podreka, J. (2018). Odsotnost spolno zaznamovane perspektive v sodobnih razpravah o nasilju nad ženskami. V: Matajc, V. in Virant, Š. *Nasilje: njegove interpretacije in reprezentacije* (str. 26–55). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pridobljeno 3. 9. 2023 s file:///C:/Users/Ema/Documents/Magisterij%201.%202021/Magisterij/644-439-PB.pdf

Rapilane Orban, N. (2018). *Nasilje nad ženskami – prav(n)e poti v varno življenje žensk in otrok.* Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.

SCSD, Skupnost centrov za socialno delo. (b. d.). *Krizni centri.* Pridobljeno 31. 5. 2023 s https://www.scsd.si/centri-za-socialno-delo/krizni-centri/

Sedmak, M., Kralj, A., Medarič, Z. in Simčič, B. (2009). *Nasilje v družini.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno 5. 9. 2023 s https://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/nasild05/

Shipway L. (2004). *Domestic violence: A handbook for health proffesionals.* New York: Routledge.

Statistični urad RS. (b. d.). *Nasilje nad ženskami/ nasilje nad moškimi*. Pridobljeno 21. 8. 2023 s https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/21

Strause, M. A. (2011). Gender symmetry and mutuality in perpetratiom of clinical-level partner violence: Empirical evidence and implications for preventation and treatment. *Agression and Ciolent Behaviour*, 16(4), 279-288. Pridobljeno 5. 6. 2023 s

Urek, M. (2008). *Ženske in moški v socialnem delu – spol in nasilje: skripta 2. del, šolsko leto 2008-2009.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Vidal, C. (2020). *Violence, Slavery and Race in Early English and French America* [pdf]. Pridobljeno 20. 8. 2023 s https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-world-history-of-violence/violence-slavery-and-race-in-early-english-and-french-america/A70A9EB704B9377091F489FB185C596D

World health organizations. (b. d.). *Domestic violence against women/ Domestic violence against men.* Pridobljeno 21. 8. 2023 s https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008). Ur. l. RS, št. 16/2008.

Zaviršek, D. (1996). *Spolno nasilje. Feministične raziskave za socialno delo.* Ljubljana: visoka šola za socialno delo.

Zaviršek, D. (2018). *Skrb kot nasilje.* Ljubljana: Založba *cf.

Zavod Karitas Samarijan. (2018). *Varna hiša goriške.* Pridobljeno 31. 5. 2023 s https://www.zavodsamarijan.si/varna-hisa/zgodbe/

Združenje Varnih Hiš Nova Slovenije. (2016). Varne hiše za moške. Pridobljeno 6. 6. 2023 s http://www.varnahisanova.si/varne-hise/varne-hise-za-moske/

Zver Makovec, M. (2016). Bilo je dovolj: o povzročiteljicah nasilja. V Cukut Krilić, S. & Knežević Hočevat, D. (ur.), *Zdravstvo – pomemben člen pri preprečevanju nasilja v družini* (str. 46-49). Pridobljeno 2. 9. 2023 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Izzivala_URN_NBN_SI_DOC-41KNEY3H.pdf/2019011610482669/

13. Priloge

13.1 Intervjuji s strokovnimi delavkami na področju nasilja

13.1.1 Intervju A

1. Ali na vašem centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?

Na našem centru se srečujemo z nasiljem nad moškimi, najbolj pereči problem je v populaciji mladostnikov, ki še vedno živijo v družini, kjer se dogaja nasilje. Bili so pa tudi že primeri nasilja nad odraslimi moškimi.

2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejša od 15 let?

Na letni ravni imam povprečno 4 primere.

3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?

Največ izkušenj imam z mladostniki. To pomeni, da na center pride mama prijavit nasilje, ki ga izvaja partner nad njo in otroki. Torej mladostniki, mlajši in starejši od 15 let. Z mamo se vedno naredi načrt, kako zaščiti sebe in vse otroke, jaz pod otroke štejem tudi mladostnika, ki je star, na primer, 16. V takih primerih se največ zatakne, ker mladostnik, starejši od 15 let ne more iti v namestitev skupaj z mamo, kot je varna hiša, materinski dom, lahko bi šel samo sam v krizni center. Na letni ravni se mi zgodi v treh primerih od štirih, da se mama ni odločila za umik z razlogom, da ne more pustiti otroka, da se ne more ločiti od otroka. Mame največkrat rečejo, da ne morejo otroku povedati, da on gre pa drugam. V enem primeru se mi je zgodilo, da je mama mladostnika, starejšega od 15 let, pustila doma pri očetu. Mi smo potem z mladostnikom delali individualno.

Če na center pride moški prijaviti nasilje, se z njim dela popolnoma enako kot z žensko, naredi se oceno ogroženosti, varnostni načrt, kako zaščititi sebe in vse otroke, seznani se ga z njegovimi pravicami po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini, preverimo, ali gre za kaznivo dejanje, ga usmerimo na policijo, povemo njegove pravice po kazenskem zakoniku in mu nudimo podporo in pomoč pri uresničevanju načrta, ki smo ga naredili. Pri umiku preverjamo, da je on na varnem, ali je šel na policijo itd. Ne dela se razlika, pri moških je edino problem, ker jih ne moreš nikamor usmeriti, vsi svetovalni centri so bolj zasnovani na način, da so moški povzročitelji in če se rabi umakniti, se moški nima kam, ker ni varne hiše. Oziroma vsaj mi ne sodelujemo z namestitvijo, ki bi sprejemala starejše moške. Pri moških se največkrat uporabi

socialna mreža, kam bi lahko šel, odvisno v kakšnih razmerah živi. Če živi na splošno v slabih, bi lahko za nujni umik šel v zavetišče, samo tam so bolj tisti, ki imajo bivanjske težave. Če je dovolj star, gre lahko v dom za stare. Načeloma se išče pri sorodnikih, prijateljih. Velikokrat se tudi nočejo umakniti, z argumentom, da niso oni nasilni, zakaj bi se morali oni umakniti.

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15 let?

Najpogostejši so družinski člani, to lahko štejemo očeta ali mater, nad otroki, ki so starejši od 15 let. Imela sem tudi že primere, ko je bil starejši brat nasilen, otrok nad svojimi starši, enkrat sem imela tudi primer, ko je bila partnerka nasilna do moža in mu je grozila s pištolo. Jaz največkrat obravnavam primere, ko je partner nasilen do svoje partnerke in otrok in potem, če je otrok moškega spola, starejši od 15 let, se težko najde namestitev za njega skupaj s vso družino. Največkrat bi ga bilo potrebno ločiti. Ker po Zakonu o preprečevanju nasilja obravnavamo samo družinske člane ali bivše družinske člane, še nisem imela primera, da bi recimo bil nasilen moški nad moškimi v situaciji zunaj sorodstvenih razmerij.

5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15 let?

Fizično in psihično nasilje. Lažje fizično nasilje bolj v smislu vzgoje, ker na primer mladostnikom ne znajo postavljati mej in jim potem preostane nasilje. Psihično je veliko žaljivk, poniževanje, občutek manjvrednosti. Pri starejših se dogaja tudi ekonomsko nasilje, na primer, da otrok jemlje denar od svojega očeta. Na primer pokojnino in je potem oče odvisen od svojega sina. Ampak to je res v starejši dobi.

6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, odmakniti iz okolja?

Trije primeri od štirih, večinoma so bili stari fantje 15 in 16 let.

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, ko jo morate odmakniti iz okolja?

Največkrat so taki primeri dolgotrajni, na začetku se matere največkrat niso odločile za umik, torej so ga pogojevale, ali gre cela družina ali nihče. Vendar po parih letih so na koncu po navadi pozitivne zgodbe. Vseeno pa mine par let. Velikokrat sem klicala varne hiše in materinske domove, da bi spoznali kakšnega fanta, da bi videli, da je res miren, upošteva pravila, ampak niso odstopali od svojih pravil, ki jih imajo. Se mi je pa ravno sedaj zgodilo, da se je mama odločila, da gre v namestitev brez starejšega sina, on je ostal doma pri očetu, vseeno pa mu dovolijo, da kdaj prespi v materinskem domu. Najprej so ga spoznali in so videli, da ne

bo nasilen. Je pa težko mame opolnomočiti, da pustijo sina, največkrat se počutijo, kot da bi starejšega sina pustile na cedilu. Ena je šla na primer enkrat za dva dni v krizni center brez sina, ampak se je potem vrnila domov, ker ni želela iti brez njega. V takih primerih hitro rata tudi dvojna vloga za socialnega delavca. Najprej si zagovornik mame, jo poizkušaš opolnomočiti, da se zaščiti in potem ona tega ne naredi, in kar na enkrat postaneš nasprotnik mame, ker ji moraš povedati, da mora zaščititi te otroke, ker če ne jih bom jaz. In rataš nasprotnik mame.

Če bi varne hiše sprejemale otroke, starejše od 15 let, bi zagotovo šlo več žensk v varne hiše oziroma bi se zato prej odločile. Oziroma če bi obstajale varne hiše za družine.

8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?

Vse pravice po zakonu, tudi na primer zagovornika, nekoga, ki ga spremlja, brezplačno pravno pomoč. Tudi možnost ukrepov, na primer prepoved približevanja, izselitev nasilnega člana iz družine. Tudi to je opcija, ampak je postopek malo bolj dolgotrajen, to je preko sodišča. Neke svetovalnice, usmerjam jih v DNK, v SOS-telefon jih nisem, ker imam osebni občutek, da so bolj usmerjeni v pomoč ženskam. Za mladostnike mi je lažje, ker je veliko društev, od svetovalnih centrov, Društvo Projekt Človek, Društvo UP, več društev, kamor jih sprejmejo. Za odrasle moške je tega manj, ker se mi zdi, da je še vedno v družbi konotacija, da je moški povzročitelj.

9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Najprej da bi se več o tem govorilo. Opažam, da moški, še posebej starejši, težko pridejo in povejo, da so žrtve nasilja, težko poiščejo pomoč, ker se ne govori o tem. Da bi bile oblike pomoči bolj jasno napisane. Da bi ustanovili nastanitev, kamor grejo lahko starejši mladostniki z mamo, na primer varna hiša za družine, kamor bi sprejemali tudi starejše moške. Imamo materinski dom in tudi če mama ni žrtev nasilja, se vseeno lahko umakne v materinski dom. So tudi primeri, kjer mama ni v redu za otroka in bi se oče rabil umakniti skupaj z otroki, ampak se nima kam. Ne vem, zakaj v modernem svetu še vedno ni tega.

Recimo imam primer, ki je bil težak in je dolgo časa trajal. Imela sem mamo, ki je skupaj s štirimi otroki doživljala hudo fizično in psihično nasilje s strani očeta, on je bil odvisnik od heroina. Mami je najprej uspelo, da ga je nekako spravila iz stanovanja, ampak on je vedel, kje živijo in on je tja hodil in ona mu je odprla vrata, ker se ga je bala in je pravzaprav on skoraj ves čas bil pri njih doma. Enkrat je prišel zelo omamljen in ga ni želela spustiti notri in je razbil vrata in jo je tako zelo pretepel, da jo je skoraj ubil. Starejši sin, ki je bil star 16 let, je klical policijo. Mama je šla z mlajšima dvema otrokoma v krizni center, starejša dva sta pa šla k

njenim sorodnikom, se mi zdi, da k babi. Čez dva dni je šla mama spet domov z mlajšima dvema otrokoma, kljub temu da je imela zlomljena vrata in on je spet prišel in se je ta zgodba ponavljala. Grozno mi je bilo, sem ji govorila, da mora nekaj narediti, ali prepoved približevanja ali da se mora umaknit, da bi šla lahko tudi ona k svoji mami, ampak ni želela iti, ker se ona ni dobro razumela z njo. In nekako ni bilo primerne rešitve zanjo, da bi se ona lahko umaknila, hkrati pa bi šli vsi otroci z njo. Ni želela, da sta starejša sinova ločena od nje, kljub temu da sem ji rekla, da grem lahko z njo na ogled, da spozna krizni center, da jo lahko pridem iskat v varno hišo in jo peljem na obisk v krizni center, ampak nekako si ni predstavljala, da bi starejša sinova že živela ločeno. Tukaj sem šla v nasprotnika njej, ker mlajša otroka sta bila vseeno stara 3 in 5 let in sem ji povedala, da če ne bo zaščitila otrok, bom šla v odvzem. Potem je na koncu popustila in šla k svojim staršem. Ampak zanimivo je, koliko časa je ta primer trajal, koliko moči sem porabila, koliko nevarnih situacij je bilo zanjo in za otroke, dobivala sem klice, skrivamo se za blokom v grmovju, ker je on spet prišel itd. Dokler je nisem postavila v kot in dejansko zagrozila, kar je zelo grdo, se situacija ni premaknila. In mislim, da bi se ta primer lahko hitreje rešil in bi bili vsi izpostavljeni manj nevarnim situacijam, lahko bi že začeli normalno v šolo hoditi itd., če bi bila prosta varna hiša, kamor bi se lahko mama umaknila z vsemi štirimi otroki. Na koncu se je sicer dobro končalo, doma so dali protivlomna vrata, prepoved približevanja, stiki pod nadzorom, ampak trajalo je predolgo časa.

13.1.2 Intervju B

1. Ali na vašem centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?

Ja, prepoznavamo.

2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejša od 15 let?

Ni jih veliko, procentualno jih je manj v primerjavi z žrtvami ženskega spola. Vendar vseeno, če je nasilje v družini, je potem tudi nad otroki in imamo primere, kjer so otroci starejši od 15 let. Torej v tem primeru se izvaja tudi nasilje nad žrtvami moškega spola, ki so starejše od 15 let. Na leto jih je približno od 5 do 10 primerov.

3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?

En primer sem imela, ko niti ne moremo več reči, da je moški spol, ker je bila trans ženska. Torej, trans ženska je s strani novega partnerja doživljala nasilje in jo je bilo potrebno umakniti. Takrat smo jo umaknili v varno hišo SOS-telefon, načeloma ni bilo nobenih komplikacij, spol in podobo je že spremenila. Največ primerov imam z najstniki, ki so stari od 15 do 18 let, ki so

žrtve nasilja v družini, kjer oče izvršuje nasilje nad mamo in so otroci zraven ter na ta način deležni tega nasilja. Imela sem tudi primere, ko so se mladostniki postavili za mamo in je oče še neposredno začel izvrševati nasilje nad njimi.

Prepoznava se, da moški veliko bolj spregovorijo, če se nad njimi izvaja psihično nasilje. Pridejo na center na pogovor in tekom pogovora povedo, da se nad njimi izvaja psihično nasilje s strani partnerke. Bolj pogosto to povedo kot pa na primer fizično nasilje. Tekom razgovora pa se tudi včasih zgodi, da povedo, na primer, »saj veš, takrat si me udarila« in na ta način izdajo tudi fizično nasilje.

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15 let?

Najpogostejši povzročitelji so drugi moški, ožji družinski člani oziroma oče. Primer je bil tudi, ko je 16 letni otrok pretepel starša in sta bili žrtvi nasilja oba starša, tako mama kot oče. Najprej je bil nasilen do mame, ona je klicala policijo, smo ga namestili k očetu in potem je bil nasilen še do očeta in je še oče klical policijo. Na področju za odrasle je tudi veliko primerov, kjer je žrtev ekonomskega nasilja starejša oseba, nad njo ima skrbništvo eden izmed otrok, sin ali hčerka in svojemu staršu ne zagotovi primernih pogojev za bivanje in življenje, kljub temu da ima starš dovolj veliko pokojnino.

5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15 let?

Rekla bi, da psihično nasilje oziroma o njem več poročajo, ogrožanje otrok, ko ne izpolnjujejo starševskih nalog, potem fizično nasilje in med mladostniki in starejšimi tudi ekonomsko nasilje.

6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, odmakniti iz okolja?

Torej na letni ravni imamo približno od 5 do 10 primerov, od tega je približno vsaj 2 potrebno umakniti.

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, ko jo morate odmakniti iz okolja?

V primeru najstnika, potem se ga namesti k drugi odrasli osebi, k drugemu staršu v primeru, da sta ločena, lahko se išče tudi rejniško družino, ampak rejniške družine največkrat želijo mlajše otroke, če to ni možno, je potem institucionalna obravnava in se ga namesti najprej v krizni center ali takoj v dom oziroma zavod ali stanovanjsko skupino. V primeru starejših pa niti ne

vem, enkrat, ko je dovolj star, gre lahko v dom za stare, sicer pa se išče namestitev v žrtvini socialni mreži.

8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?

Prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, pregled situacije, v smislu, da se naredi varnostni načrt in načrt ogroženosti ter pomaga pri izpolnjevanju ciljev, institucionalna vključenost, sodelovanje med institucijami.

9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Več pogovora o tej temi, ozaveščanje v družbi, da lahko in morajo spregovoriti. Če bomo ljudje bolj ozaveščeni o tej temi, bo posledično tudi bolj enakopravna obravnava. Definitivno bi bilo potrebno vzpostaviti nek prostor, kamor bi se lahko moški umaknili.

13.1.3 Intervju C

1. Ali na vašem centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?

Ja, na našem centru imamo primere, ko obravnavamo nasilje nad otroki, mladostniki in odraslimi moškega spola.

2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejša od 15 let?

Nikoli nisem evalvirala, koliko primerov je na letni ravni. Načeloma naj bi imele strokovne delavke do 90 primerov na mesec, ampak jih imamo mnogo več. Od tega je na področju mladih tretjina, ko obravnavamo nasilje v družini in od tega je polovica, ko obravnavamo nasilje nad moškimi. Torej približno 15 primerov. Med odraslimi je primerov nasilja nad moškimi veliko manj oziroma vsaj niso prijavljeni. Redkokdaj se zgodi, da bi odrasel moški prišel poročat, da se izvaja nasilje nad njim, še posebej s strani partnerke.

3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?

Moški minimalizirajo nasilje, tako povzročitelji kot tudi žrtve. Še vedno je opaziti moško določeno vlogo pri vzgoji, v smislu, da se moški ne jokajo, da se moški med seboj tepejo in to se opazi na obeh straneh. Moški ne želijo govoriti o nasilju, svoje zgodbe veliko bolje prikrivajo kot ženske. Sem imela primere, ko sta bila v nasilni družini hčerka in sin, pri hčerki sem dobila deloma pravo sliko nasilja, sin je govoril o minimalnem nasilju. Se tudi težje odprejo, vsaj starejši mladostniki in moški. Ampak največkrat je pri žrtvah nasilja vseeno videti, da na nek način kličejo pomoč.

V službi kot strokovna delavka za področje nasilja v družini obravnavam nasilje, ki se dogaja znotraj družinskih članov, v to so vključeni starši ali skrbniki in mladoletni otroci do 18. leta.

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15 let?

Če pogledam iz svojega področja, moram poudariti, da delam samo nasilje v družini. V tem primeru se lahko zgodi nasilje na moškimi v smislu, da je nasilje s strani kateregakoli starša ali skrbnika do sina, da otrok izvaja nasilje nad svojim očetom ali da partner oziroma partnerka izvaja nasilje nad partnerjem. Na mojem področju je največ povzročiteljev moškega spola, in sicer oče nad svojim sinom. Tudi mamo in hčerko, vendar če ostanemo v okvirih nasilja nad moškimi, je oče nad svojim sinom.

5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15 let?

Psihično, fizično in ekonomsko. Ekonomsko nasilje je predvsem prisotno v tretjem življenjskem obdobju, otrok nad svojimi starši ali način vzgoje, starš ne da žepnine otroku, mu ne kupi oblačil, čevljev, potrebščin za šolo itd. Največ nasilja je psihičnega.

6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, odmakniti iz okolja?

Na mojem področju je od približno 15 primerov na letni ravni potrebno umakniti v približno štirih primerih.

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, ko jo morate odmakniti iz okolja?

Največkrat v krizni center, ločeno od matere.

8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?

Vsi ukrepi po zakonu, zakon seveda ne opredeljuje ukrepov po spolu, ampak so enakopravni.

9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Žrtve nasilja ženskega spola imajo po mojem mnenju več podpore v družbi, na ta način je zasnovanih več društev, imajo več varnih hiš, materinskih domov, kriznih centrov, prav tako jim družba hitreje in bolj verjame. Še vedno to govorim z vsem spoštovanjem do vseh žensk, žrtev nasilja. Seveda v vsakem primeru, ne moški ne ženska, ne prideta takoj na center in vse povesta. V primeru moških žrtev nasilja bi si želela več društev, da bi jih lahko kam napotila. V Ljubljani je več društev, ampak pri nas jih je manj. Prav tako bi olajšala delo varna hiša, kamor bi lahko namestila mamo skupaj z vsemi otroki.

13.1.4 Intervju Č

1. Ali na vašem centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?

Ja, imamo primere, kjer se dogaja nasilje nad moškimi. Verjetno se na vsakem centru.

2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejša od 15 let?

Odvisno od področja. Na področju odraslih in handikapiranih je največkrat prisotno ekonomsko nasilje ali zanemarjanje. S tega področja nimam podatkov, koliko primerov. Na področju varstva otrok in družine zagotovo obravnavajo vse vrste nasilja nad mladostniki ali mladostniki nad starši. Na mojem področju, torej nasilje v družini, na letni ravni obravnavam približno 20 primerov, kjer je žrtev nasilja moškega spola.

3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?

Največkrat so žrtve nasilja moškega spola otroci in mladostniki, v kategorijo nad 15 let torej spadajo mladostniki, ki so starejši od 15 let. Nasilje nad njimi je največkrat povezano skupaj z nasiljem, ki se izvaja nad mamo.

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15 let?

Na moje področju so to očetje, predvidevam, da je prav tako na področju varstva otrok in mladostnikov. Na področju odraslih je najpogosteje povzročitelj sin ali hčerka oziroma bližnji družinski član, ki je skrbnik starejše osebe, nad katero se izvaja nasilje.

5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15 let?

Moški nad 15 let doživljajo vse vrste nasilja, najpogostejše je psihično in fizično nasilje.

6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, odmakniti iz okolja?

Izmed 20 primerov na letni ravni, so približno 3 primeri, ko moramo žrtve nasilja umakniti.

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, ko jo morate odmakniti iz okolja?

Če je potreben takojšen umik, jih namestimo v krizni center za mladostnike ali krizni center za žrtve nasilja v družini. Če ni potreben takojšen umik, največkrat iščemo rejniško družino ali ga namestimo v zavod. Imamo tudi primere, ko je mati popolnoma sposobna izpolnjevati starševsko vlogo, takrat iščemo nastanitev znotraj njene socialne mreže oziroma začasno namestimo v krizni center v Mariboru.

8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?

Vsi viri podpore po zakonu, to so: ukrep prepovedi približevanja, prepustitev stanovanja, brezplačna pravna pomoč, obravnava na CSD, zagovornik, zastopnik itd. Skratka, vse kar jim pripada po zakonu. Žrtev nasilja postopek začne na svoj predlog, nasilje prijavi na CSD, policiji ali sodišču. Največkrat prijavijo na CSD ali policijo. Na centru se izdela načrt ogroženosti, varnostni načrt, lahko se nudi osebna pomoč, pomoč družini. Sodišče izda ukrepe, ki se jih moramo vsi držati. Načeloma vse kot za ženske velja tudi za moške. Še največji problem vidim, v tem, da pogostokrat nimamo kam namestiti žrtve nasilja moškega spola, v primeru da jo je potrebno takoj umakniti. Na primer če nasilje prijavijo ponoči, prijavijo na policijo, policija pokliče interventno službo, ocenimo, da je žrtev nasilja potrebno takoj umakniti in je nimamo kam. Včasih sredi noči kličemo sorodnike prijatelje žrtve, če jo lahko pripeljemo. Največkrat sorodniki in prijatelji niti ne vejo, da je bil v nasilnem razmerju, ampak nekako vsi sumijo, da nekaj ni štimalo. Enkrat smo enega moškega namestili tudi na psihiatrijo, ker enostavno ni bilo druge opcije.

9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Ravno to, kar sem ravnokar povedala. Glede na raziskave in glede na prakso je dosti več nasilja nad ženskami, ne vem povedati procentualno, vendar je dosti več nasilja nad ženskami. Predvidevam, da nekateri moški niti ne prijavijo nasilja oziroma dlje časa vztrajajo v njem. Skratka, varne hiše za ženske, krizni centri, materinski domovi bi morali obstajati, v Sloveniji pa bi lahko imeli tudi eno varno hišo za moške, da nam jih ne bi bilo ravno potrebno nameščati na psihiatrijo. Tudi, če samo za kratek čas.

13.1.5 Intervju D

1. Ali na vašem centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?

Da.

2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejša od 15 let?

Približno 5 primerov na področju varstva otrok in mladostnikov, 8 primerov na področju nasilja v družini in 3 primeri na področju varstva odraslih. Se zgodi, da včasih tekom pogovora pri osebni pomoči ali prvi socialni pomoči nekateri moški izdajo izkušnjo nasilja, kar potem naprej obravnavamo.

3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?

Pri delu z žrtvami nasilja moškega spola predvsem opažam, da moški minimalizirajo nasilje, ki ga doživljajo, večkrat in dlje časa opravičujejo vedenje svoje partnerke. V stilu, saj veste, kakšne so ženske, trenutno ima težko obdobje in slabe dneve. Odrasli moški največkrat govorijo o psihičnem nasilju, o manipulaciji partnerk nad njimi, zadnje čase še posebej opažam psihično nasilje nad bogatimi moškimi, torej v višjem ekonomskem razredu, mladostniki največkrat govorijo o kombinaciji vseh vrst nasilja.

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15 let?

Povzročitelj nasilja nad mladostniki je najpogosteje oče, nad odraslimi moškimi v kontekstu družine je najpogosteje partnerka, v starejši dobi so najpogosteje otroci.

5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15 let?

Nad mladostniki je kombinacija vseh vrst nasilja, od psihičnega do kulturnega, osebnih okoliščin, na primer oče, ko izve, da je njegov sin istospolno usmerjen itd. Med odraslimi je najpogostejše psihično nasilje, v starejši dobi je najpogostejše ekonomsko nasilje in posledično zanemarjanje.

6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, odmakniti iz okolja?

Na področju varstva otrok in mladostnikov sta 2 primera, ki preideta v nasilje v družini, na področju nasilja v družini so približno trije primeri, na področju odraslih sta tudi 2 primera, vendar tukaj se žrtve nasilja moškega spola največkrat nikakor ne želijo umakniti ali prijaviti nasilja. Na področju odraslih je še najmanj primerov, po navadi se jih zaradi zanemarjanja namesti v dom, otroci morajo plačevati dom, vendar kljub temu jim lahko še nekaj denarja ostane, ki bi načeloma pripadal staršem, ampak jim ga otroci vzamejo.

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, ko jo morate odmakniti iz okolja?

Mladostnike, stare od 15 do 18 let, poizkušamo namestiti skupaj z mamo, namestitev iščemo v okviru njene sociale mreže, v kolikor to ni mogoče, jih namestimo začasno v krizni center in kasneje v zavod oziroma rejniško družino. Precej je odvisno od kulturnih razlik, Romi imajo močno socialno mrežo, sicer njim redkokdaj odvzamemo otroke, vendar so primeri, ko se že med seboj dogovorijo, da druga Rominja prevzame skrbništvo za otroka. Vsaj taka so moja opažanja. Nekatere družine pa so seveda med seboj doživljenjsko sprte. Odraslih moških pravzaprav nimamo kam namestiti, največkrat mora za to poskrbeti sam skupaj z našo pomočjo,

torej začasno v okviru svoje socialne mreže, kasneje mora največkrat najeti stanovanje oziroma vsaj sobo. Vendar tako življenje je lahko zelo žalostno. Starejše se največkrat nameša v domove za stare oziroma se jim priskrbi negovalka, asistentka.

8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?

Načeloma so viri podpore enaki kot pri ženskah, nuditi jim moramo vse, kar jim pripada po zakonu. Kot že rečeno, je odvisno tudi od posameznikovih značilnosti, kot že omenjeno, Romi imajo močno socialno mrežo, nekdo drug je nima, nekateri so finančno močni, drugi niso. Vsak primer je zgodba zase in glede virov podpore, varnostnega načrta itd. je veliko odvisno, kaj posameznik prinese s sabo.

9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Kot družba bi potrebovali več govora o nasilju nad moškimi, kot strokovni delavci bi potrebovali en dober priročnik in varno hišo za moške.

13.1.6 Intervju E

1. Ali na vašem centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?

Na našem centru prepoznavamo nasilje nad moškimi, sicer v manjši meri, ampak imamo vseeno nekatere primere.

2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejša od 15 let?

Na mojem področju, nasilje v družini, obravnavam približno 5 primerov na leto.

3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?

Moje izkušnje so, da sinovi bolj ščitijo svojo mamo kot hčerke, da so se bolj pripravljeni postaviti zanjo. Verjetno so tudi vzgojeni v tako vlogo, da so fantje močnejši in morajo varovati punce. Druga stvar, opažam, da sinovi v nekaterih primerih po ločitvi matere od očeta, v primeru, da živijo skupaj, prevzamejo nekatere vloge očeta in se znajdejo v dvojni vlogi, torej sina in očeta, še posebej, če je starejši sorojenec. Opažam, da moški definitivno manj poročajo o nasilju in ga minimalizirajo. Tudi ženske žrtve nasilja, ko jim očitno predstaviš, da je to nasilje, še vedno zanikajo, ampak moški se mi zdi, da še bolj. Ženske bolj v smislu, ker ne vejo, kaj bo z družino, ker se ne počutijo močne, ker mislijo, da ne bodo zmogle. Moški pa največkrat kar mislijo, da so nekako močni, vsemogočni in da če imajo rano na roki, da ni nič takega in da to ni nasilje.

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15 let?

Na mojem področju so to največkrat očetje, sem imela tudi primere, ko je bila partnerka nasilna nad partnerjem. Vendar takih primerov ni veliko, ne bi mogla reči, da jim imam več na letni ravni. Če že, mogoče v obdobju treh let.

5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15 let?

Vse vrste nasilja, mogoče je najbolj očitno psihično, fizično nasilje in zanemarjanje. Ampak nekako se vse vrste nasilja prilepljajo ena na drugo.

6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, odmakniti iz okolja?

Po mojem, da imam jaz dva primera na leto, ko prav odvzamem otroke.

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšo od 15 let, ko jo morate odmakniti iz okolja?

Največkrat najprej v krizni center ali zavod. Najtežje pri tem jih je ločiti od matere. Ko so toliko časa skupaj v nasilnem odnosu, je med njimi posebna vez in jih je težko ločiti. Sem imela tudi primere, ko mati ni želela prijaviti nasilja in se ni želela odmakniti, ker ni hotela razdreti družine. Pa ne v smislu, da bi se ločila od moža, ampak da bi vsak otrok šel po svoje. Oziroma je veliko takih primerov in taki primeri so najdaljši, največkrat se mati vrne nazaj k nasilnemu partnerju, najdlje časa trajajo, največ pogovorov je skupaj z mamo. Na koncu jim moram prav zagroziti, da bom odvzela otroke in po navadi se to tudi zgodi, ker enostavno ne poskrbi za otroke niti zase. Na začetku so nekaj časa ločeni, potem pa z različnimi viri pomoči, stanovanjski skladi, javna stanovanja, socialna mreža, jih nekako probamo združiti.

8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?

Na centrih se moramo držati zakonov, torej vsi ukrepi po zakonu, vsi ukrepi, ki jih izreče sodišče. Od vsakega centra in strokovne delavke je odvisno, na kakšen način dela z družino, kako pogosto, kolikokrat je pri njih na terenu. V grobem bi rekla, da imajo ženske v družbi več podpore, že več imajo namestitev, kamor grejo lahko, ko doživljajo nasilje, v družbi se več govori o nasilju nad ženskami kot o nasilju nad moškimi. Tudi programi so bolj usmerjeni v to, da je moški povzročitelj in ženska žrtev. Kljub temu da sta po zakonu in pravilih spola enakopravna.

9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Mogoče ravno to, kar sem ravnokar naštela. Najprej bi bilo potrebno več kampanj na področju nasilja nad moškimi, na ta način bi s tovrstnim problemom seznanili družbo in mogoče bi moške, ki doživljajo nasilje, opolnomočili, da bi bolj pogosto prijavljali nasilje. Potrebovali bi več programov oziroma, da dosedanji programi delujejo tako za moške kot tudi za ženske povzročitelje nasilja in za ženske kot tudi za moške žrtve nasilja. Mogoče bi se na podlagi tega prepoznala potreba po varni hiši za moške oziroma vsaj za družine.

13.2 Kodiranje – primer intervjuja C

13.2.1 Izjave

1. Ali na vašem Centru za socialno delo prepoznavate nasilje nad moškimi?

Ja, na našem centru imamo primere, ko obravnavamo nasilje nad otroci, mladostniki in odraslimi moškega spola (C1).

2. Koliko je primerov na letni ravni na vašem centru za socialno delo, kjer obravnavate žrtev nasilja moškega spola, ki je starejši od 15. let?

Nikoli nisem evalvirala, koliko primerov je na letni ravni (C2). Načeloma naj bi imele strokovne delavke do 90 primerov na mesec, ampak jih imamo mnogo več (C3). Od tega je na področju mladih tretjina, ko obravnavamo nasilje v družini (C4) in od tega je polovica, ko obravnavamo nasilje nad moškimi (C5). Torej, približno 15 primerov (C6). Med odraslimi je primerov nasilja nad moškimi veliko manj (C7) oziroma vsaj niso prijavljeni (C8). Redkokdaj se zgodi, da bi odrasel moški prišel poročati, da se izvaja nasilje nad njim, še posebej iz strani partnerke (C9).

3. Kakšne so vaše izkušnje pri delu z žrtvami nasilja moškega spola?

Moški minimalizirajo nasilje, tako povzročitelji kot tudi žrtve (C10). Še vedno je opaziti moško določeno vlogo pri vzgoji, v smislu, da se moški ne jokajo, da se moški med seboj tepejo in to se opazi na obeh straneh (C11). Moški ne želijo govoriti o nasilju (C12), svoje zgodbe veliko bolje prikrivajo kot ženske (C13). Sem imela primere, ko sta bila v nasilni družini hčerka in sin, pri hčerki sem dobila deloma pravo sliko nasilja, sin je govoril o minimalnem nasilju (C14). Se tudi težje odprejo, vsaj starejši mladostniki in moški (C15). Ampak največkrat je pri žrtvah nasilja vseeno videti, da na nek način kličejo pomoč (C16).

4. Kdo so najpogostejši povzročitelji nasilja nad moškimi, starejšimi od 15. let?

Če pogledam iz svojega področja, moram poudariti, da delam samo nasilje v družini (C17). V tem primeru se lahko zgodi nasilje na moškimi v smislu, da je nasilje iz strani kateregakoli starša ali skrbnika do sina (C18), da otrok izvaja nasilje nad svojim očetom (C19) ali da partner oziroma partnerka izvaja nasilje nad partnerjem (C20). Na mojem področju je največ povzročiteljev moškega spola, in sicer oče nad svojim sinom (C21). Tudi mamo in hčerko, vendar, če ostanemo v okvirjih nasilja nad moškimi, je oče nad svojim sinom (C22).

5. Kakšne so najpogostejše vrste nasilja, ki ga doživljajo moški, starejši od 15. let?

Psihično, fizično in ekonomsko (C23). Ekonomsko nasilje je predvsem prisotno v tretjem življenjskem obdobju (C24), otrok nad svojimi starši ali način vzgoje, starš ne da žepnine otroku, mu ne kupi oblačil, čevljev, potrebščin za šolo itd (C25). Največ nasilja je psihičnega (C26).

6. Koliko od teh primerov je, ko morate žrtev nasilja moškega spola, starejšega od 15. let, odmakniti iz okolja?

Na mojem področju je, od približno 15 primerov na letni ravni (C27), potrebno umakniti v približno štirih primerih (C28).

7. Kam namestite žrtev nasilja moškega spola, starejšega od 15. let, ko ga morate odmakniti iz okolja?

Največkrat v krizni center, ločeno od matere (C29).

8. Kateri so viri podpore, ki so na voljo moškim, ki doživljajo nasilje?

Vsi ukrepi po zakonu, zakon seveda ne opredeljuje ukrepov po spolu, ampak so enakopravni (C30).

9. Kaj bi potrebovali za zaščito moških, ki doživljajo nasilje?

Žrtve nasilja ženskega spola imajo po mojem mnenju več podpore v družbi (C31), na ta način je zasnovano več društev, imajo več varnih hiš, materinskih domov, kriznih centrov (C32), prav tako jim družba hitreje in bolj verjame (C33). Še vedno to govorim z vsem spoštovanjem do vseh žensk, žrtev nasilja (C34). Seveda v vsakem primeru, ne moški, ne ženska, ne prideta takoj na center in vse povesta (C35). V primeru moških žrtev nasilja, bi si želela več društev, da bi jih lahko kam napotila (C36). V Ljubljani je več društev, ampak pri nas jih je manj (C37). Prav tako bi olajšala delo varna hiša, kamor bi lahko namestila mamo, skupaj z vsemi otroci (C38).

13.2.2 Odprto kodiranje

št. izjave	izjava	pojem	kategorija	nadkategorija	tema
C1	na našem centru imamo primere, ko obravnavamo nasilje nad otroci, mladostniki in odraslimi moškega spola	ni določeno število primerov	otroci, mladostniki in odrasli	obravnavamo primere	prepoznavanje
C2	Nikoli nisem evalvirala, koliko primerov je na letni ravni	ni določeno število primerov	otroci, mladostniki in odrasli	obravnavamo primere	prepoznavanje
C3	naj bi imele strokovne delavke do 90 primerov na mesec, ampak jih imamo mnogo več	ni določeno število primerov	otroci, mladostniki in odrasli	obravnavamo primere	prepoznavanje
C4	Od tega je na področju mladih tretjina, ko obravnavamo nasilje v družini	30 primerov	mladostniki	obravnavamo primere	prepoznavanje
C5	in od tega je polovica, ko obravnavamo nasilje nad moškimi	med 10 in 20 primerov na letni ravni	mladostniki	obravnavamo primere	prepoznavanje
C6	Torej, približno 15 primerov	med 10 in 20 primerov na letni ravni	mladostniki	obravnavamo primere	prepoznavanje
C7	Med odraslimi je primerov nasilja nad moškimi veliko manj	manj primerov pri odraslih	odrasli	obravnavamo primere	prepoznavanje
C8	oziroma vsaj niso prijavljeni	nasilja ne prijavljajo	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C9	Redkokdaj se zgodi, da bi odrasel moški prišel poročati, da se izvaja nasilje nad njim, še posebej iz strani partnerke	nasilja ne prijavljajo	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C10	Moški minimalizirajo nasilje, tako povzročitelji kot tudi žrtve	minimalizirajo nasilje	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C11	Še vedno je opaziti moško določeno vlogo pri vzgoji, v smislu, da se moški ne jokajo, da se moški med seboj tepejo in to se opazi na obeh str	spolno določene vloge	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C12	Moški ne želijo govoriti o nasilju	ne govorijo o nasilju	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C13	svoje zgodbe veliko bolje prikrivajo kot ženske	prikrivanje nasilja	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C14	Sem imela primere, ko sta bila v nasilni družini hčerka in sin, pri hčerki sem dobila deloma pravo sliko nasilja, sin je govoril o minimalnem nas	minimalizirajo nasilje	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C15	Se tudi težje odprejo, vsaj starejši mladostniki in moški	ne govorijo o nasilju	razlogi	pomanjkljiva obravna	zaščita
C38	Prav tako bi olajšala delo varna hiša, kamor bi lahko namestila mamo, skupaj z vsemi otroci	varna hiša za družine	otroci in mati	umik iz okolja	potrebe